

Bakalářská práce

2019

Petra Suchá

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Instituce monarchie v soudobých evropských
systémech**

Petra Suchá

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Instituce monarchie v soudobých evropských
systémech**

Petra Suchá

Vedoucí práce:

PhDr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování

Ráda bych věnovala poděkování mému vedoucímu práce PhDr. Petru Jurkovi, Ph.D. za odbornou a všestrannou pomoc, cenné rady a zároveň za trpělivost a ochotu při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1. ÚVOD	6
2. MONARCHIE.....	10
2.1 DEFINICE MONARCHIE	10
2.2 Druhy monarchií	11
2.3 Pravomoci panovníků	14
3. FORMÁLNÍ PRAVOMOCI PANOVNÍKŮ A JEJICH REÁLNÉ VYUŽITÍ	17
3.1 Zákonodárná iniciativa	17
3.2 Právo veta	23
3.3 Výběr, jmenování a odvolání premiéra.....	30
3.4 Rozpuštění parlamentu	39
3.5 Vrchní velení armádě	46
3.6 Jmenování soudců	51
4. SROVNÁNÍ	57
5. ZÁVĚR	64
6. RESUMÉ	68
7. SEZNAM ZDROJŮ	70

1. ÚVOD

Instituce monarchie má jako forma vládnutí dlouhé trvání a o tomto státním zřízení se již v antice zmiňoval Aristoteles, jakožto o jedné z forem vlády jednoho ve prospěch všech. Aristoteles se ve svých dílech vyjadřoval o monarchii v podobě království¹ jako o vládě jednoho člověka – krále –, který usiluje o čest a vládne ve společném zájmu. Král v monarchii vládne svobodně nad dobrovolnými poddanými. Aristoteles rozdělil monarchie na několik druhů, ale nejbližší soudobé podobě monarchií, a to absolutních, je jeho *pambasileia* – absolutní království jednoho člověka, který řídí veškeré záležitosti a má neomezený vliv.² Můžeme tedy vidět, že monarchii jakožto formu vlády lze najít již v období řecké filozofie.

Původním základem autorit absolutních monarchií bylo náboženství, ale během 19. a 20. století byla velká část těchto monarchií odstraněna, protože došlo různými způsoby k potlačení požadavků na jejich vládnutí. Většina absolutních monarchií byla nahrazena republikánskou formou vlády nebo konstituční monarchií. Již v roce 1987 existovalo ve světě méně než 50 zemí řízených monarchy.³ Monarchie však můžeme v dnešní době spatřovat i v Evropě, kde se nachází deset monarchií ze všech, které v současné době fungují. S touto podobou státního zřízení máme možnost se setkat v několika zemích ve formě konstituční, parlamentní nebo absolutní monarchie. Ve formě absolutní monarchie funguje v Evropě už jen Vatikán, s teokratickou volenou monarchií. Dále lze v Evropě najít i několik knížectví a velkovévodství. Avšak s postupem času a narůstající demokratizací konstituční monarchie na počátku 20. století se stala funkce

¹ Pozn.: Aristoteles totiž dělil monarchii na království a tyranii.

² Mulgan, R. G. (1998: s. 86–88).

³ Norton, P. (2000: s. 370).

monarchy v zemi spíše reprezentační a formální, pravomoci monarchů bývají převáděny na parlamenty a vlády zemí a především premiérovi je přenecháván větší prostor pro rozhodování. Příčinami jsou neexistence volební legitimacy monarchy a dohody, které přesouvají pravomoci z monarchy na parlament a vládu, a tím z monarchy vytvářejí neparticipující osobnost.⁴

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala šest současných evropských monarchií v podobě království, které mají psanou ústavu, a v jejich čele stojí král či královna, a to Dánsko, Norsko, Švédsko, Belgie, Nizozemsko a Španělsko. Každá z těchto zemí má pestrou historii, ovlivněnou 2. světovou válkou, občanskými válkami, diktaturou, a přesto si tyto země uchovaly monarchii jako vhodnou formu vládnutí. Těchto šest zemí jsem si vybrala proto, že se jedná o fungující evropské parlamentní a konstituční monarchie, ve kterých jsou pravomoci panovníka zakotveny v ústavě, oproti absolutistickým monarchiím, kde pravomoc panovníka není nijak omezená. Záměrně jsem si nezvolila pro komparaci jiné evropské monarchie. Spojené království Velké Británie a Severního Irsku z důvodu, že tato monarchie nemá psanou ústavu. Dále jsem z monarchií vynechala Lucembursko, které je velkovévodstvím, a Lichtenštejnsko jakožto knížectví, protože se zaměřuji pouze na monarchie ve formě království.

Hlavním záměrem mé bakalářské práce je provést analýzu pravomocí v šesti vybraných monarchiích. V odborných pracích se většinou setkáváme s komparacemi zemí s parlamentní či prezidentskou formou vlády a domnívám se, že práci o komparaci reálných pravomocí

⁴ Morgan-Jones, E. – Schleiter, P. (2009: s. 499).

monarchů není mnoho. Cílem mé bakalářské práce je proto zhodnotit, jakými pravomocemi monarcha formálně disponuje, a zda tyto pravomoci dané ústavou využívá i v praxi, či do jaké míry může zasahovat do reálného politického dění. Abych tohoto cíle dosáhla, vybrala jsem si pro komparaci tyto kompetence: zákonodárnou iniciativu, právo veta, výběr a jmenování premiéra a možnost rozpuštění parlamentu. Ve své práci budu nejdříve vycházet z analýzy pravomocí stanovených v ústavě dané monarchie, následně se zaměřím na jejich aplikaci v politickém životě.

Na úvod práce, která se zaměřuje na kompetence monarchů, je důležité vysvětlit, co to vlastně monarchie je a jaká specifika jsou s tímto státním zřízením spojena, proto se v první části budu věnovat samotnému pojmu „monarchie“, vysvětlím její definici a druhy monarchií, jelikož každý typ monarchie určuje panovníkovi jiné pravomoci. V obecné rovině také rozeberu roli panovníka v konstituční monarchii a jeho pravomoci. Tato první část práce bude teoretická.

Druhá část mé práce již bude věnována samotné analýze šesti příkladů evropských monarchií. V úvodu budu zkoumat pouze pravomoci v ústavách monarchií, kterými panovník formálně disponuje. Ústavy totiž přisuzují monarchovi určité pravomoci, ale to ještě neznamená, že je využívá i v reálném politickém dění, proto budu následně hledat informace o pravomocích v oblasti politické praxe a samotné zapojení panovníka do politických procesů. Formální pravomoci stanovené ústavou tak budou srovnávány s využíváním pravomocí v praxi v každé z šesti monarchií. Nejdříve se zaměřím na zákonodárnou iniciativu, dále na právo veta, výběr a jmenování premiéra a v neposlední řadě na možnost rozpuštění parlamentu.

Původně jsem se ve své práci chtěla věnovat pouze čtyřem pravomocím: zákonodárné iniciativě, právu veta, výběru a jmenování premiéra a možnosti rozpuštění parlamentu. Během analýzy ústav jsem se však rozhodla rozšířit počet pravomocí o další dvě, které mi umožní zároveň rozšířit i pole výzkumu. Těmito pravomocemi je vrchní velení armádě a jmenování soudců. I přesto, že tyto pravomoci nebyly mým prvotním záměrem výzkumu, jsem si jistá, že přispějí k rozšíření výzkumu a vhodně doplní původní čtyři pravomoci.

2. MONARCHIE

2.1 Definice monarchie

Termín monarchie má původ z řečtiny a znamená jedinouvládu, což se vztahuje i k definici monarchie, ve které jsou veškeré státní záležitosti „ovládány jednotlivcem s neomezenou pravomocí a kde postavení jednotlivce bylo prohlášeno za právoplatné v důsledku ideologie, kterou vytvořila sociální skupina, z níž byl monarcha vybrán“.⁵ Tato vláda jednotlivce v zemi znamená, že vládne sám a dělá také sám všechna rozhodnutí.⁶ Tato všeobecná definice monarchie, se kterou se můžeme setkávat ve slovnících a v odborné literatuře, vysvětluje pojem monarchie, ale neomezené pravomoci má pouze panovník v absolutních monarchiích. Například v konstituční monarchii, jak již z názvu vyplývá, jsou pravomoci panovníka omezeny ústavou. Co je však v současnosti pro všechny typy monarchií v Evropě, s výjimkou teokratického typu,⁷ totožné, je dědičné právo. Jedná se o právo, v případě kterého je vladařská moc předávána v rámci členů jedné rodiny.⁸ V některých případech býval panovník považován za něco božského, co nabývá lidské podoby. To se však týká států, jako byla Persie, Egypt, Čína či Mezopotámie. V Evropě můžeme spíše vidět podobu panovníka, která má kořeny ve starověkém Řecku a Římě.⁹ Řím byl monarchií, v jejímž čele stál král (latinsky *rex*), kterému v otázkách politických, náboženských a vojenských pomáhali a radili

⁵ Joffé, G. (2000: s. 518).

⁶ Hicks, M. (2014: s. 8).

⁷ Pozn.: V monarchiích s teokratickou formou vládnutí je totiž panovník volen kardinály po smrti předešlého papeže, viz Vatikán.

⁸ Pozn.: Existují však i volební monarchie, kde je král zvolen na základě svobodného výběru lidí, tím získává suverenitu legitimním způsobem. Vyskytují se dva druhy volebních monarchií, přičemž v jednom z nich je volba naprosto svobodná, ve druhém případě jsou voliči omezeni ústavou a volí pouze následovníka z určitého rodu či národa (Jaucourt, L.: 1765, s. 637).

⁹ Joffé, G. (2000: s. 518).

členové aristokratické rady, což připomíná současné konstituční a parlamentní monarchie. Historikové se však domnívají, že monarchie ve starověkém Římě nebyla dědičná a král si musel své právo vládnout zajistit.¹⁰

2.2 Druhy monarchií

V úplném počátku, kdy monarchie jako státní zřízení vznikala, bychom se mohli setkat pouze s její absolutní formou. V průběhu času a také v důsledku historických událostí došlo k postupné přeměně absolutních monarchií na dva nejčastější typy monarchií, na konstituční a parlamentní neboli „westminsterskou“ formu. Na absolutní monarchii v dnešním světě můžeme narazit již jen ve výjimečných případech.

Absolutní monarchie je forma vlády, kdy panovník není omezen ústavou ani parlamentem. Dalo by se říci, že jeho moc v zemi je absolutní. Co se však v tomto případě skrývá za pojmem absolutní? Absolutní znamená mít v rukou neomezenou moc, panovník tak není ve svém vládnutí omezen *ab legibus solutus*, tzv. není vázán žádnými zákony.¹¹ V absolutní monarchii pro panovníka neplatí stejné zákony jako pro ostatní občany v zemi, jedná se o zákony, které panovník sám vydává. Avšak v politické filozofii převládá názor, že monarchova moc není tak docela absolutní a neomezená, nýbrž je „omezená božským právem a přirozeným zákonem“.¹² Monarchie v absolutistické podobě je spravována panovníkem a jeho radou, která vzniká využitím moci monarchy, ten není touto radou

¹⁰ Boatwright, M. T. – Gargola, D. J. – Talbert, R. J. A. (2012: 55–57).

¹¹ Wallerstein, I. (2011: p. 205).

¹² Op. Cit., s. 205 „*limited by divine law and natural law*“.

nijak omezován a kontrolován. Rada se podílí na výkonu panovníkových pravomocí jen do té míry, do jaké monarcha dovolí.¹³ V současnosti za absolutní monarchii můžeme v Evropě považovat pouze Vatikán, ve světě bychom pak našli těchto absolutistických zřízení více, a to v Saudské Arábii, Kataru, Ománu, Bruneji a Svazijsku.

Konstituční monarchie již není tak ojedinělou formou vlády a v Evropě i celkově ve světě se nachází několik zemí s touto podobou vládnutí. Tato podoba monarchie s jedním nevoleným monarchou s exekutivní mocí a naopak s voleným shromážděním, které je hlavou legislativní moci, byla formována francouzskou ústavností v roce 1791 a stala se odkazem pro mnoho dalších monarchií.¹⁴ Jak již z názvu vyplývá, konstituční monarchie je zřízením, ve kterém jsou pravomoci panovníka již omezeny ústavou. Konstituční monarchie je regulována pravidly. Jedno z těchto pravidel určuje, kdo je osobou, která působí v monarchii jako autorita. A také existují pravidla, která usměrňují panovníka v jeho ústavní funkci, která je mu udělena vůči výkonnému a zákonodárnému orgánu v zemi.¹⁵ Postavení monarchy v konstituční monarchii je na rozdíl od absolutní monarchie spíše ceremoniální a má vazbu k tradicím dané země. Takový panovník v konstituční monarchii funguje jako osoba politicky neangažovaná, která je symbolem jednoty.¹⁶ Panovník není volen a má v rukou dědičné právo na trůn, které je předáváno v královské linii. Panovník v podstatě není odpovědný lidu a není volen s jeho souhlasem, což může podryvat rysy demokracie.¹⁷

¹³ Brougham, B. H. (1861: s. 4).

¹⁴ Colomer, J. M. (2009: s. 177).

¹⁵ Bogdanor, V. (1995: s. 7).

¹⁶ Heywood, A. (2008: s. 419).

¹⁷ Op. Cit., s. 419.

S postupnou demokratizací došlo také ke vzniku parlamentní monarchie, v níž nemá panovník takové pravomoci jako v konstituční monarchii, protože jeho pravomoci bývají přenášeny na parlament v čele s premiérem. Jedná se o monarchii, která je v současné době formou vlády v evropských zemích, které jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala. Tento moderní systém monarchie se začal rozšiřovat v 18. a 19. století a bývá často spojován s formou vlády ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska. Po dlouhou dobu nebylo v ústavách monarchií specifikováno, které pravomoci má v rukou monarcha a které premiér, až postupem času byla tyto společenská pravidla vložena do ústavních textů. V současnosti se jedná o formu dědičné monarchie, v jejímž čele stojí monarcha, který je jako hlava státu představitelem lidu a nemá v rukou obvykle žádnou výkonnou moc.¹⁸ Základním principem parlamentní monarchie je sdílení moci a suverenita legislativy. V těchto monarchiích jsou za pomoci parlamentu vytvářeny vlády, jejichž existence je ovlivněna tím, zda si dokážou v parlamentu udržet většinovou podporu.¹⁹ Pravomoci panovníka v parlamentní monarchii jsou dány ústavou, ale jeho funkce je spíše reprezentační, a výkonné funkce bývají převáděny na premiéra a vládu. Není totiž pravidlem, že funkce monarchy, které jsou stanoveny ústavou, také monarcha využívá v reálném politickém životě. Tato otázka záleží na zvyklostech a tradicích dané země. Naopak u některých monarchií v Evropě, například ve Španělsku a Švédsku, které prošly demokratickou přeměnou po roce 1945, mají tyto země jasně stanovené parlamentní zásady a pravomoci panovníka v ústavě.²⁰

¹⁸ Bulmer, E. (2017a).

¹⁹ Hloušek, V. (2005: s. 194).

²⁰ Op. Cit., s. 194.

2.3 Právomoci panovníků

Každá forma vládnutí v demokratickém systému určuje hlavě státu určité pravomoci, které bývají stanoveny v ústavě. Stejně je tomu i u monarchií. Zatímco v zemích s absolutní monarchií nejsou pravomoci panovníka nijak omezeny, u parlamentní monarchie, která je předmětem mé práce, je tomu jinak. Původně byl monarcha kromě ceremoniální role také představitelem výkonné moci, avšak postupem času se pravomoci panovníka ohledně politiky velmi omezily. V současné době můžeme spatřovat, že v čele exekutivní moci stojí předseda vlády, který přebírá v tomto ohledu velkou část panovníkovi moci. Monarcha tak již má pouze ceremoniální, diplomatickou a procedurální roli.²¹ V rámci diplomatické činnosti zastupuje panovník stát při důležitých domácích i zahraničních událostech a vystupuje jako představitel svého lidu. Hlava státu však může hrát důležitou roli i v procedurální oblasti, a to například tím, že se účastní výběru a jmenování vlády, i když se nejedná o jedinou proceduru, jejíž součástí může panovník být.²² U panovníka v praxi platí, že nevykonává pouze funkce týkající se jeho vlastní autority, ale přenáší řadu funkcí na další politické aktéry tím, že „[...] navrhuje, radí, varuje a povzbuzuje“.²³ V souvislosti s tím, jak se postupně zvětšoval okruh sociálních, ekonomických a zahraničních otázek, docházelo k přenesení většiny pravomocí z panovníka na předsedu a jeho kabinet.²⁴ Všeobecně se však liberalizace monarchií začala objevovat v průběhu 19. století, kdy se

²¹ Hogwood, P. – Roberts, K. G. (2003: s. 127–132).

²² Op. Cit., s. 127–132.

²³ Belgium.be (nedat.).

²⁴ Watts, D. (2012: s. 116–117).

role panovníka začala prvotně v oblasti domácí politiky stávat symbolickou a jeho suverenita postupně přecházela na lid a lidem zvolené orgány.²⁵

Panovníci v konstitučních monarchiích fungují jako hlava státu, jsou součástí výkonné moci, ale fakticky nedisponují takovou mocí, jež náleží v současnosti vládě a předsedovi vlády, který je odpovědný parlamentu. Již tento fakt poukazuje na postavení panovníka, protože vláda v čele s premiérem se nezodpovídá monarchovi, ale pouze parlamentu.²⁶ Parlamentní monarchie mají v současnosti velmi blízko k parlamentním systémům v republikách, z toho také vyplývá, že jediným aktérem v politickém systému, jenž má plnou legitimitu, kterou získává prostřednictvím voleb, je parlament. V takovém politickém systému dochází ke kooperaci exekutivní a legislativní moci.²⁷ I přesto však někteří monarchové disponují formálními pravomocemi, které jim přisuzuje ústava dané země. Zda tyto pravomoci využívá panovník i v politické praxi, záleží hlavně na zvyklostech a tradicích monarchie. Pravomoci, které někteří evropští monarchové mají možnost dle ústav využít, tvoří katalog pravomocí, do něhož jsem zahrнула zákonodárskou iniciativu, rozpuštění parlamentu, jmenování a odvolání premiéra, právo veta, jmenování soudců a vrchní velení ozbrojeným silám. Tyto pravomoci budou v následující části práce analyzovány, i když v mnoha zemích nejsou úplným výčtem možných pravomocí monarchy. Dalšími z pravomocí je například reprezentace panovníka v zahraničí a přijímání zahraničních návštěv, udělování milosti či vyhlášení referend. Jedná se však o pravomoci, kterým se ve své práci nebudu věnovat. Ústavy evropských monarchií přisuzují některým svým panovníkům větší okruh formálních pravomocí,

²⁵ Mlejnek, J. (2014: s. 39).

²⁶ Duignan, B. (2013: s. 129).

²⁷ Javůrek, P. (2007: s. 11).

které reálně mohou využívat, ale také k tomuto reálnému aktu ne vždy dochází. Existují také monarchie, které postupem času panovníkovy funkce velmi zredukovaly, a monarcha funguje pouze jako reprezentační hlava státu s hojně omezenými pravomocemi. Abych však tento fakt mohla podrobit výzkumu a došla k stanovenému cíli, bude šest mnou vybraných pravomocí v následující části práce podrobena analýze.

3. FORMÁLNÍ PRAVOMOCI PANOVNÍKŮ A JEJICH REÁLNÉ VYUŽITÍ

Každá z mnou vybraných šesti monarchií má psaný ústavní text, který panovníkovi přisuzuje určitý katalog pravomocí, ty však mohou být pouze formální. Druhou stránkou věci je, zda monarcha formální pravomoci dané ústavou využívá i v reálném politickém dění, což bude hlavní náplní výzkumu v této části práce.

3.1 Zákonodárná iniciativa

Zákonodárná iniciativa, tedy oprávněnost k zahájení zákonodárného procesu, který je spojen se vznikem zákona, bývá formálně umožněna panovníkům v některých evropských monarchiích. Reálně však tuto pravomoc již panovníci zcela nevyužívají.

Dle belgické ústavy, přijaté v roce 1981, náleží podle článku 36 federální zákonodárná moc králi a oběma komorám parlamentu, tudíž Senátu a Sněmovně reprezentantů. Každá z těchto částí tak má právo zákonodárné iniciativy.²⁸ Král se podílí na návrzích vládních zákonů v parlamentu a ratifikuje zákony, které se zde schválí. Úkolem výkonné moci je prosazování zákonů, které je prováděno prostřednictvím královských nařízení.²⁹ V belgické ústavě je panovníkovi připisováno právo legislativní pravomoci, dle článku 75 ústavy jsou návrhy zákonů od krále předkládány Sněmovně reprezentantů, následně posílány Senátu. Výjimky a upřesnění jsou dále popsány v člancích 77 a 78. Tyto články

²⁸ The Belgian .Constitution, článek 36.

²⁹ Belgium. be (nedat. a).

popisují postup schvalování zákona, který je ze Sněmovny reprezentantů, jež jej schválí svou většinou, posílán Senátu. Pokud jej Senát přijme, je dále zákon poslán dolní komorou parlamentu králi k podpisu. Stejně jako v ostatních zemích s parlamentním systémem je zákon zaslán zpět do Sněmovny reprezentantů, jestliže se Senát dohodne na změně jeho znění. Zákon se poté zpátky vrací do Sněmovny reprezentantů, která může tyto změny přijmout, nebo zamítnout.³⁰

V praxi však ve většině případů návrhy zákonů pocházejí od vlády. Vláda je jejich iniciátorem, zákony pak dále putují ke králi a ten je stvrzuje svým podpisem. Parlamentu jsou pak tyto zákony předkládány jménem krále, což může vytvářet mylné zdání, že zákon primárně pochází od panovníka.³¹ V roce 2019 vešlo v platnost několik zákonů, které byly právě iniciovány vládou. 29. 3. 2019 byl Radou ministrů, tedy ministry ve vládě, schválen návrh zákona, který rozšiřuje pravomoci místních orgánů pro oblast správního vymáhání. Přičemž návrh zákona byl iniciován ministrem vnitra a ministrem spravedlnosti. Téhož dne byl schválen i návrh zákona o opatření v oblasti železniční dopravy. I tento počín pocházel od ministra dopravy. Také ostatní návrhy zákonů v letošním roce pocházejí od ministrů. Některé jsou však iniciovány ministry na návrh královského dekretu, proto je pak lze mylně považovat za iniciativu panovníka, i když tomu tak není.³²

V případě Nizozemska určuje zákonodárnou iniciativu článek 82 nizozemské ústavy, který umožňuje předkládání zákonů králem, jeho

³⁰ The Belgian .Constitution, článek 75, 77, 78.

³¹ Deschouwer, K. (2012: s. 186–188).

³² Delafortrie, S. – Springael, Ch. (2019).

jménem nebo dolní komorou parlamentu.³³ V praxi je však nejčastěji iniciátorem nových zákonů vláda. Mezi lety 2002–2015 se roční průměr počtu zákonů iniciovaných vládou pohyboval kolem 160.³⁴ Text pro návrh nového zákona vypracovávají úředníci na podnět ministra. Poté, co návrh projde přes Radu ministrů a poradní orgán pro vládu – Státní radu –, je následně předložen Sněmovně reprezentantů, kde je však prezentován prostřednictvím královského dekretu.³⁵ V nizozemském politickém systému existují dva druhy královských dekretů, jeden z nich se aplikuje na jednotlivce a skupiny a využívá se například při jmenování starostů, druhý se vztahuje k zákonodárnému aktu. Jedná se o nařízení v Radě, při kterém musí být o daném aktu informována i Státní rada.³⁶

Stejně jako v případě Belgie, může i v rámci nizozemského zákonodárství vypadat, že zákony vznikají z iniciativy panovníka. Každý zákon a královský dekret totiž musí být podepsán samotným monarchou, nizozemský panovník nemá v politickém systému žádného zástupce a nikdo nemůže žádný z těchto dokumentů podepsat jeho jménem. Panovník tak během každého roku podepíše přibližně 3000 královských dekretů a 500 aktů a nařízení v Radě.³⁷ Přestože nizozemská ústava připisuje panovníkovi zákonodárnou iniciativu, v praxi je za iniciátora považován spíše politik a královská role v celém procesu je v zásadě administrativního charakteru. Panovník funguje jako spojení mezi vládou a parlamentem a je zodpovědný za předkládání legislativních návrhů.³⁸ Od roku 1993 až do roku 2019 bylo projednáno mnoho návrhů zákonů, ať již se jednalo o

³³ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 82.

³⁴ Voermans, W. J. M. (2019).

³⁵ ProDemos – House for Democracy and the Rule of Law (2013: s. 53–54).

³⁶ Royal House of the Netherlands (nedat. a).

³⁷ Royal House of the Netherlands (nedat. b).

³⁸ Voermans, W. J. M. (2019).

zákon o rovné finanční odměně pro muže a ženy, návrh o změně trestního zákoníku či návrh zákona týkající se penzijních fondů, byly tyto návrhy iniciovány právě politiky.³⁹ Dle tohoto rozboru nizozemských návrhů zákonů lze soudit, že nizozemský panovník disponuje pravomocí zákonodárné iniciativy pouze po formální stránce.

Dánsko ve své ústavě z roku 1953 a článku 3 uvádí, že zákonodárná moc náleží společně králi a jednokomorovému parlamentu. V článku 21 ústavy je dále upřesněno, že panovníkovy návrhy zákonů budou předkládány v parlamentu.⁴⁰ V parlamentu musí totiž návrh zákona projít třemi čteními, než se stane právně závazným pro občany. Tento krok se odehrává v souladu s ústavou.⁴¹ Zákon se stává platným poté, co je schválen parlamentem a je mu podpisem udělen královský souhlas.⁴² V současnosti oficiálně podepisuje schválené zákony dánská královna Markéta II., která vykonává minimální úřednické funkce.⁴³ Ročně je v Dánsku schváleno 200 až 300 vládních zákonů, přičemž jen kolem 20 je předloženo ze strany opozice.⁴⁴

Španělská ústava přijatá v roce 1978 neumožňuje svému panovníkovi podat návrh zákona. Podle článku 87 ústavy je legislativní iniciativa přiřazena vládě, Senátu a Kongresu poslanců.⁴⁵ Právě španělská ústava z roku 1978 změnila absolutní moc, kterou měl za své vlády v rukou diktátor Francisco Franco. Po jeho smrti se dostal na trůn král Juan Carlos a společně s předsedou vlády Adolfem Suárezem započal ve Španělsku

³⁹ Eerste Kamer der Staten-Generaal (nedat.)

⁴⁰ Denmark's Constitution of 1953, článek 3, 21, 22.

⁴¹ The Parliamentary System of Denmark (nedat.: s. 19).

⁴² Denmark's Constitution of 1953, článek 3, 21, 22.

⁴³ The Constitutional Act of Denmark (nedat.).

⁴⁴ The Parliamentary System of Denmark (nedat.: s. 19).

⁴⁵ Spanish Constitution (nedat.).

proces demokratizace, která byla důsledkem krize autoritativní moci, ve které se Španělsko dříve nacházelo. Za panování Juana Carlose došlo však k upřednostnění demokratických institucí před neomezenou mocí krále, to vyústilo v upevnění trůnu, nastolení demokracie v podobě parlamentní monarchie a stabilizaci celého systému.⁴⁶

Norský panovník dle ústavy z roku 1814 také nedisponuje zákonodárnou iniciativou, tato pravomoc byla v rámci parlamentní monarchie přenesena na demokratické instituce v zemi, na parlament a vládu. Návrh zákona je předložen vládě a poté zaslán do parlamentu. I když zákonodárná iniciativa není monarchovou pravomocí, každý ze zákonů je vydáván jeho jménem.⁴⁷ Možnost tvorby zákonů upřesňuje článek ústavy 76, který tuto moc přisuzuje pouze členům parlamentu nebo vládě. Monarchovi je zasílán až schválený zákon s žádostí o královský souhlas. Pokud je král nepřítomen, jsou rozhodnutí přijatá vládou podepisována Státní radou jeho jménem.⁴⁸

Možnost tvorby zákonů není umožněna ani panovníkovi ve Švédsku, ve švédské ústavě nenajdeme článek, který by monarchovi tuto pravomoc připisoval. Dle kapitoly 9, článku 2 ústavy pochází zákonodárná iniciativa od vlády, která své návrhy zákonů předkládá jednokomorovému Parlamentu Švédského království.⁴⁹ V praxi jsou návrhy zákonů předkládány obvykle vládou nebo členem či několika členy parlamentu. Pokud potřebuje vláda před schválením zákona provést průzkum dostupných alternativ, jmenuje vyšetřovací komisi, která provede šetření a

⁴⁶ Bernecker, W. L. (1998: s. 65–84).

⁴⁷ Ruud, J. W. (2009).

⁴⁸ The Norwegian Constitution, článek 32, 76, 77.

⁴⁹ The Constitution of Sweden, kapitola 9, článek 2.

vyřeší případné problémy ohledně nového zákona.⁵⁰ Vláda ročně posílá do švédského parlamentu kolem 200 legislativních návrhů. V politické praxi odpovědnost za schválení zákonů leží na parlamentu, přičemž již schválené zákony oficiálně vyhláší vláda.⁵¹ Jak lze vidět, panovník ve Švédsku nedisponuje zákonodárnou iniciativou a ani se nijak nepodílí na tvorbě zákonů.

Tabulka číslo 1: Zákonodárná iniciativa

Země	Formální pravomoc	Článek ústavy	Reálné využití pravomoci
Belgie	ANO	36, 75	NE
Nizozemsko	ANO	82	NE
Dánsko	ANO	3, 21	NE
Španělsko	NE	-	-
Norsko	NE	-	-
Švédsko	NE	-	-

(Zdroj: autor)

⁵⁰ Sveriges Riksdag (2018).

⁵¹ Government Offices of Sweden (2015).

První z analyzovaných pravomocí byla zákonodárná iniciativa, tedy pravomoc umožňující tvorbu zákonů. Touto pravomocí dle ústav zkoumaných zemí formálně disponuje panovník v Belgii, Nizozemsku a Dánsku. V ostatních třech zemích – Španělsku, Norsku a Švédsku – není tato pravomoc po formální stránce panovníkovi umožněna. Co se však týká reálného využití této pravomoci, není panovníkem v praxi využívána v žádné z monarchií. V případě Belgie pocházejí v praxi návrhy zákonů především od vlády, následně putují ke králi, který je pouze potvrdí svým podpisem. V Nizozemsku je iniciátorem nových zákonů také vláda, v politické praxi je vypracovávají úředníci na podnět ministra. Nizozemský panovník, stejně jako v Belgii, tyto zákony pouze potvrdí svým podpisem. V Dánsku je zákonodárná iniciativa reálnou pravomocí jednokomorového parlamentu. Panovník opět, stejně jako u předešlých monarchií, udělí návrhu zákona královský dekret v podobě podpisu. Jak lze tedy vidět, touto pravomocí po formální stránce disponují pouze panovníci ve třech parlamentních monarchiích a reálně není pravomoc zákonodárné iniciativy používána panovníkem v žádné ze zkoumaných zemí.

3.2 Právo veta

Dříve byl nejvyšší zákonodárnou autoritou v monarchiích panovník, postupně ale došlo k přesunu této pravomoci na parlament.⁵² Ve většině současných evropských monarchií však panovníci dle ústavy disponují právem veta, které jim umožňuje úplné nebo částečné zastavení legislativního procesu. Využívání práva veta odráží úroveň vztahu mezi parlamentem a monarchou.⁵³

⁵² Spitzer, J. R. (1988: s. 3).

⁵³ Op. Cit., s. 3.

Ústava Belgického království v článku 109 určuje, že panovník schvaluje a vydává zákony.⁵⁴ Avšak v praxi dochází k využívání práva veta panovníkem jen ojediněle. Tohoto práva využil v roce 1990 král Baudouin, když odmítnul podepsat nový zákon schválený parlamentem, který se týkal legalizace potratu. Aby se zákony v Belgii staly platnými, musejí být nejdříve podepsány panovníkem. V případě tohoto zákona se tak nestalo, protože král Baudouin byl svědomitým katolíkem a s legalizací potratu nesouhlasil. Celá tato událost měla za následek jednání vlády, která prohlásila krále za osobu neschopnou vládnutí.⁵⁵ Dle belgické ústavy článku 93 mohou totiž ministři v některých situacích prohlásit panovníka neschopným vládnutí. V takovém případě se schází Senát a Sněmovna reprezentantů, kteří jmenují regenta a poručníka.⁵⁶ V roce 1990 a v případě krále Baudouina došlo k jeho dočasnému odvolání, což umožnilo Radě ministrů podepsat tento nový zákon. Po 36 hodinách se uskutečnilo shromáždění poslanců, kteří rozhodli o navrácení krále k moci. Sněmovna reprezentantů v Belgii zastupuje lid, a pokud by králi bylo umožněno vetovat zákon o legalizaci potratu, vedlo by to k narušení dobré pověsti krále. Navíc zákon o potratech byl dlouho dobu projednáván, a kdyby nebyl přidán do belgického práva, mohlo by to vést k diskuzím a případným sporům v Belgii. Za další není ospravedlněním pro krále, kdyby nepodepsal zákon, o kterém rozhodl lid, protože Sněmovna reprezentantů funguje jako reprezentant lidu a měla by v demokraciích odpovídat na požadavky občanů.⁵⁷

V Nizozemsku dochází ke schválení zákona na základě článku 87 ústavy poté, co je zákon ratifikován králem a schválen Parlamentem Nizozemského království, přičemž ohledně rozhodnutí dochází k vzájemné

⁵⁴ The Belgian Constitution, článek 109.

⁵⁵ Wilsford, D. (1995: s. 30).

⁵⁶ The Belgian Constitution, článek 93.

⁵⁷ Brussels Express (2018).

komunikaci mezi těmito dvěma složkami státu.⁵⁸ Návrh zákona se stává platným zákonem poté, co je schválen oběma komorami parlamentu. Za získání královského souhlasu a podpisu je zodpovědný příslušný ministr, který k zákonu také připojí svůj podpis.⁵⁹ I přesto, že panovník v Nizozemsku disponuje možností vetovat zákon, v praxi k tomuto aktu nedochází. Ve znění ústavy je připsán dodatek číslo 130, který navazuje na verzi ústavy z roku 1972, a uvádí, že panovník je povinen oznámit své rozhodnutí o stavu zákona parlamentu a toto monarchovo rozhodnutí je v podobě: „*Král souhlasí se zákonem*“⁶⁰ nebo ve formě znění „*Král zvažuje zákon*“.⁶¹ V praxi je totiž v Nizozemsku panovník součástí vlády, ale má ve svých rozhodnutích imunitu a skutečnou odpovědnost za činy nesou ministři. Pokud tedy vláda neschválí zákon, který prošel parlamentem, panovník ani ministr nepřipojí k návrhu zákona svůj podpis a doplní se formulace „král zvažuje zákon“. Odpovědnost za tento krok však nese zodpovědný ministr. Královský souhlas totiž znamená souhlas krále a příslušného ministra.⁶²

V případě Dánska prochází návrh zákona nejdříve parlamentem a následně je předán králi, který má třicetidenní lhůtu na podepsání zákona. Toto pravidlo stanovuje článek 22 dánské ústavy.⁶³ V současnosti však královna Markéta nedisponuje možností podílet se na politických aktech. Královna sice podepisuje všechny zákony, které prošly parlamentem, ale aby zákon vešel v platnost, musí jej podepsat vládní ministr.⁶⁴ Navíc ústavní zákon je v dnešní době spíše vykládán tak, že dánský panovník nemá oprávnění odmítnout podepsat předložený zákon.⁶⁵ Tento výklad lze

⁵⁸ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 87.

⁵⁹ Overheid. nl (nedat.).

⁶⁰ Op. Cit., dodatek 130. „*The King assents to the Bill.*“

⁶¹ Op. Cit. „*The King is considering the Bill.*“

⁶² Bovend'eert, P. – Kortmann, C. (2018: s. 22–24).

⁶³ Denmark's Constitution of 1953, článek 22.

⁶⁴ The Royal House (nedat.).

⁶⁵ Pedersen, S. (2014: s. 11).

odůvodnit tím, že panovníkova pravomoc vyprchala tím, že nebyla po dlouhá léta využívána a přestala být platná, i přesto, že je dle ústavy panovníkovou formální pravomocí.⁶⁶ V historii Dánského království nebyla možnost práva veta využita od roku 1865, posledním panovníkem, který ji v tomto roce uplatnil, byl král Kristián IX.⁶⁷

Právo veta je umožněno dle ústavy i králi ve Španělsku, toto právo stanovuje článek 62, dle kterého je povinností krále podepisovat a vyhlašovat zákony. Dále pak článek 91 upřesňuje, že lhůta, do které musí být nový zákon králem podepsán poté, co se na něm usnesl parlament, činí 15 dnů.⁶⁸ V praxi, pokud by však panovník odmítl zákon schválit, by hrozilo stejně jako v případě Belgie, že by mohl být sesazen z trůnu. Toto sesazení by ale nemuselo být dočasné, protože článek ústavy 59 umožňuje v případě, kdy je panovník parlamentem uznán nevhodným pro vykonávání své funkce, dosazení na trůn korunního prince nebo tento úkol dočasně vykonává kancelář vladaře.⁶⁹ Bývalý španělský král Juan Carlos měl několikrát možnost vetovat zákon předložený parlamentem, ale nikdy této možnosti nevyužil, protože si byl vědom následků, které by z jeho rozhodnutí mohly vyplynout. Prvním případem byl v roce 1985 zákon o možnosti legálního potratu, v tomto období byl Juan Carlos přesvědčován především konzervativci, aby tento zákon vetoval. Panovník však nevyhověl a zákon svým podpisem stvrdil. Podobná situace nastala v roce 2005, kdy se jednalo o zákon umožňující sňatky homosexuálů. I v této době se na krále Juana Carlose obraceli novináři, zda zákon podepíše. Opět se král proti parlamentu nepostavil a zákon, tak jak mu nařizuje povinnost daná ústavou, podepsal.⁷⁰

⁶⁶ Faerkel, J. (1982: s. 12).

⁶⁷ Pedersen, S. (2014: s. 11).

⁶⁸ Spanish Constitution, článek 62, 91.

⁶⁹ Op. Cit., Článek 59.

⁷⁰ Comella, V. F. (2013: s. 80–81).

V norské ústavě se královskému souhlasu věnují články 77, 78 a 79. Dle těchto ustanovení má panovník pouze formální právo zákon vetovat, pokud totiž se zákonem nesouhlasí, může jej bez podpisu navrátit do parlamentu. Parlament však může zákon schválit poté, co jej král vrátí do parlamentu s prohlášením, že mu prozatím neuděluje svůj podpis. Zákon pak již opětovně nebývá králi zasílán a stává se v podstatě platným, protože následně je monarchovi zákon předložen společně s peticí, která určuje, že monarcha nesmí odmítnout zákon podepsat.⁷¹ Posledním panovníkem, který práva veta využil, byl král Oscar II. v roce 1905. Tato záležitost se týkala spojení mezi Norskem a Švédskem. Norsko totiž bylo v unii se Švédskem ve slabším postavení, například zahraniční záležitosti byly vykonávány pouze Švédskem. Národní shromáždění v čele s norským premiérem Christianem Michelsenem proto přijalo rozhodnutí o založení norské konzulární služby s cílem větší norské autonomie a získání norských konzulátů v zahraničí, král Oscar však odmítl tento zákon odsouhlasit. Následkem tohoto konfliktu bylo odstoupení norské vlády a nemožnost krále jmenovat novou vládu, což vedlo postupně k rozpuštění Unie Norska a Švédska.⁷² Současný norský král Harald V. práva veta zatím nikdy nevyužil, norská ústava totiž panovníkovi sice po formální stránce tuto možnost umožňuje, ale prakticky by právo veta nevedlo k pozastavení zákona, protože zákon se může stát platným i bez podpisu panovníka.⁷³

Švédský panovník nemá ve své moci právo veta, stejně jako zákonodárnou iniciativu. Tato skutečnost vyplývá z reformy ústavy z roku 1974, kdy monarcha přišel o většinu svých formálních pravomocí a současný král Karel XVI. Gustav se stal pouze představitelem státu s reprezentační a ceremoniální funkcí.⁷⁴ Před přijetím ústavy v roce 1974

⁷¹ The Norwegian Constitution, článek 77, 78, 79.

⁷² The Royal House of Norway (2011).

⁷³ Turner, B. (2012: s. 947).

⁷⁴ Sweden. se (2018).

byla totiž v rukou švédského panovníka veškerá výkonná moc a snaha ovlivňovat fungování politické oblasti, o kterou monarcha přišel s novým ústavním textem. Výkonnou moc následně převzala vláda v čele s premiérem.⁷⁵ Podle nového ústavního textu již také panovník nevládne království sám, ale veškerá veřejná moc se odvozuje z lidu.⁷⁶ V praxi pochází nové návrhy zákonů od vlády a jsou předkládány švédskému parlamentu. Pro přijetí návrhu zákona je třeba hlasování většiny parlamentu.⁷⁷ Zákony jsou podepisovány příslušnými ministry jménem vlády. Například zákon o změně ve svobodě projevu z roku 2018 je podepsán jménem vlády premiérem a ministrem spravedlnosti.⁷⁸ Tak je tomu i u jiných zákonů. Na tomto faktu lze vidět, že se samotný panovník celého procesu schvalování zákona neúčastní a k přijetí zákona není třeba jeho souhlasu.

⁷⁵ Říchová, B. (2009a: s. 247).

⁷⁶ Swedish Royal Court (nedat.).

⁷⁷ Sveriges Riksdag (2018).

⁷⁸ Lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen (2018).

Tabulka číslo 2: Právo veta

Země	Formální pravomoc	Článek ústavy	Reálné využití pravomoci
Belgie	ANO	109	NE (naposled v r. 1990)
Nizozemsko	ANO	87, 130	NE
Dánsko	ANO	22	NE (naposled v r. 1865)
Španělsko	ANO	62, 91	NE
Norsko	ANO	77, 78, 79	NE (naposled v r. 1905)
Švédsko	NE	-	-

(Zdroj: autor)

Právem veta formálně disponuje panovník v pěti z šesti zkoumaných monarchií, a to v Belgii, Nizozemsku, Dánsku, Španělsku a Norsku. Pouze v případě Švédska není právo veta dle ústavy po formální stránce panovníkovi umožněno. Jinak je tomu však v reálném využití této pravomoci. Reálně bylo naposled právo vetovat zákon využito v Belgii v roce 1990, kdy král Baudouin odmítl podepsat zákon týkající se legalizace potratů. Tato situace však měla za následek, že byl král dočasně sesazen z trůnu vládou, která jej prohlásila za neschopného vládnutí. Od roku 1990 tato pravomoc v Belgii reálně využita nebyla. V Nizozemsku a Španělsku taktéž k reálnému využití pravomoci vetovat zákon nedochází.

V případě Dánska byla reálně tato pravomoc naposled využita v roce 1865 králem Kristiánem IX., ale v současnosti ji královna Markéta II. v politické praxi nepoužívá. Co se týká Norska, taktéž byla tato pravomoc využita pouze v minulosti králem Oscarem II. v situaci, kdy ještě existovalo spojení mezi Norskem a Švédskem. V současnosti ji však norský panovník v reálném politickém dění neužívá. Lze tedy konstatovat, že i přesto, že je právo veta formální pravomocí v pěti parlamentních monarchiích, není panovníkem v praxi využívána ani v jedné z těchto zemí.

3.3 Výběr, jmenování a odvolání premiéra

Panovník nemá v zemích s parlamentní monarchií v rukou plnou moc, jako je tomu u absolutní monarchie, jeho pravomoci jsou v dnešní době velmi omezeny a bývají přenášeny na parlament, jmenování premiéra je však jednou z funkcí, kterou ve většině evropských monarchií panovník disponuje.

Dle Ústavy Belgického království patří federální výkonná moc králi. Dále podle článku 96 ústavy má panovník v rukou moc jmenovat a odvolávat ministry. Rezignaci může králi podat vláda nebo Sněmovna reprezentantů svou nadpoloviční většinou. V případě vyslovení nedůvěry vládě je nutné navrhnout králi nového kandidáta na pozici premiéra do tří dnů. Po volbách dochází k formování nové vlády, Sněmovna reprezentantů může králi navrhnout potenciálního nástupce na post premiéra, král jej pak jmenuje po splnění přísahy nové vlády.⁷⁹ V praxi je vláda vytvářena každé čtyři roky po parlamentních volbách, přičemž funkce se může ujmout poté, co obě komory parlamentu schválí vládní program absolutní

⁷⁹ The Belgian Constitution, článek 37, 96.

většinou svých hlasů. Pokud dojde k rozpuštění parlamentu, musí panovník své návrhy o složení nové vlády konzultovat s předsedy obou komor, s odstupujícím premiérem a s lídry hlavních politických stran. Během procesu sestavování vlády může monarcha jmenovat prostředníka, který bude panovníka informovat o nejpřijatelnější formě nové vlády. Na doporučení prostředníka je jmenován nový premiér, který sestaví novou vládu a pokusí se dosáhnout shody v parlamentu o konkrétních bodech nového vládního programu.⁸⁰

Belgický panovník má sice pravomoc jmenovat a odvolávat předsedu vlády, ale v minulosti došlo i k události, kdy bylo snahou panovníka odvolat celou vládu. K této situaci došlo v roce 1960. V tomto roce se jednalo o nezávislosti Belgického Konga a tehdejší král Baudouin se snažil být hlavním hráčem v konžské otázce, vláda Gastona Eyskense byla z královny strany považována za slabou v oblasti konžské politiky, proto se panovník pokusil tuto vládu rozpustit a nahradit jí formou vlády, která měla mít strukturu, jejíž součástí by byli dva neparlamentní exministři. Tato volba by však byla pro belgickou politiku nemyslitelná. Premiér Eyskens nakonec odmítl provést tuto reorganizaci kabinetu. I přesto v září roku 1960 k reformě kabinetu došlo a následky konžské nezávislosti tak či tak v následujícím roce vedly ke svržení vlády.⁸¹ Nejenže má král v Belgii právo jmenovat a odvolávat předsedu vlády a tohoto práva využívá i v reálném politickém dění, monarcha má také právo případnou rezignaci předsedy vlády odmítnout, což učinil král Albert II. v roce 2008. V tomto roce Albert II. nepřijal rezignaci premiéra Yvese Leterma, který svou žádost s rezignací zaslal králi poté, co se mu nedařilo ve vládní koalici

⁸⁰ Říchová, B. (2009b: s. 25–26).

⁸¹ Vanthemsche, G. (2012: s. 96–98).

zajišťovat otázky ohledně práv jazykových menšin a regionální autonomie. Král tuto rezignaci nepřijal z důvodu snahy vyřešit vládní krizi poklidně a umožnit pokračování premiérovy vlády.⁸² Naposled k rezignaci premiéra došlo v roce 2018, kdy současný předseda vlády Charles Michel podal svou žádost s rezignací králi Filipovi poté, co se vládní koalice neshodla ohledně problému migrace. Panovník rezignaci přijal, ale současně Michela požádal, aby zůstal v čele vlády do následujících řádných voleb, které se mají konat v květnu roku 2019, aby nedošlo k destabilizaci politické situace v zemi a byla zachována řádná správa země.⁸³ Na těchto příkladech lze vidět, že se panovník v Belgii zapojuje do politického dění týkajícího se jmenování a odvolávání premiéra, které neobsahuje pouze samotný akt těchto pravomocí, ale panovník bere také ohled na správné a stabilní fungování samotné země, je v kontaktu s vládou a zapojuje se tím do samotné politiky.

Vláda v Nizozemském království je tvořena dle článku 42 ústavy králem a ministry a podle článku 43 jsou v zemi ministři a samotný předseda vlády jmenování a odvolávání králem.⁸⁴ V utváření nové vlády došlo v Nizozemsku v roce 2012 ke změně. Podle ústavy je sice pravomocí panovníka jmenování a odvolávání premiéra, ale od tohoto roku má v procesu tvorby nové vlády větší roli Sněmovna reprezentantů, namísto monarchy. Jmenování a odvolání ministrů a státních tajemníků musí být v současnosti stvrzeno kromě podpisu monarchy také podpisem předsedy vlády. Co se týká formování vlády, bývá nyní panovník informován o postupu na žádost Sněmovny reprezentantů.⁸⁵ V praxi tak již není v moci

⁸² Franklin, M. N. – Van der Eijk, C. (2009).

⁸³ Blenkinsop, P. (2018).

⁸⁴ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 42, 43.

⁸⁵ Royal House of the Netherlands (nedat.c).

monarchy účastnit se procesu formování nové vlády v povolebním období. Tuto pravomoc převzala Poslanecká sněmovna, která po volbách jmenuje jednoho nebo více informatérů a podílí se na tvorbě vládní koalice. Tento fakt je určen článkem 139a jednacího řádu Sněmovny reprezentantů.⁸⁶ K této změně došlo kvůli jednání bývalé nizozemské královny Beatrix, která přespříliš zasahovala do aktu tvorby nové vlády. Dříve totiž v Nizozemsku po nových volbách jmenoval monarcha informatéra, který měl za úkol nalézt nejvhodnější kombinaci politických stran, jež by mohla vytvořit novou vládní koalici. Dále byl také zvolen formatér, jehož funkcí bylo určení kandidáta na premiéra. Předsedou vlády se stával většinou sám formatér.⁸⁷ První záležitostí, za kterou byla královna Beatrix kritizována, byl vznik nové vlády a jmenování premiéra v roce 1994. Po volbách v tomto roce byla k vládní většině nutná koalice tří politických stran, lídři jednotlivých vítězných stran se však nemohli dohodnout na případné koalici. Panovnice ignorovala rady od původně zvoleného informatéra a jmenovala nového informatéra, následného premiéra Wim Koka z nizozemské Strany práce. Kvůli tomuto kroku se strhla vlna kritiky kvůli podezření ohledně osobních preferencí královny.⁸⁸ Obdobná situace, kdy se královna Beatrix nadměru zapojovala do povolebního jednání, nastala v roce 2010. Po volbách v tomto roce se nepodařilo lídrům politických stran zahájit jednání o vzniku vládní koalice a poté, co o této skutečnosti byla informatérem informována královna Beatrix, došlo z její strany ke zvolení nového informatéra – místopředsedy Státní rady ze Strany práce. Tato královnina intervence vážně zpomalila proces vyjednávání a byla považována za ovlivňování tvorby nové vlády ze strany panovnice, která se

⁸⁶ House of Representatives of the Netherlands - Rules of Procedure, článek 139a, s. 35.

⁸⁷ Chytilík, R. – Kozubík, J. (2013: s. 493).

⁸⁸ Andeweg, R. B. – Irwin, G. A. (2014: s. 142).

snažila, aby se součástí koalice nestala protiimigrantská strana VVD.⁸⁹ Jak lze vidět na těchto příkladech, není v Nizozemsku samozřejmostí, že by měl panovník pravomoc do velké míry zasahovat do politického vyjednávání. Tuto snahu měla královna Beatrix, díky jejím intervencím však už není nizozemský panovník jediný, kdo by měl pravomoc jmenovat premiéra, ale ke jmenování je nutná i podpora parlamentu. K poslednímu jmenování došlo v roce 2017, kdy král Vilém Alexandr Nizozemský jmenoval s podporou parlamentu novou vládu Marka Rutteho, jehož kabinet následně složil před panovníkem svou přísahu.⁹⁰

V Dánsku je pravomoc panovníka jmenovat a odvolávat ministry včetně předsedy vlády dána článkem 14 ústavy. Monarcha také rozhoduje o rozdělení vládních povinností a o počtu ministrů ve vládě. Rozhodnutí týkající se vlády pak musí obsahovat jak podpis panovníka, tak podpis jednoho a více ministrů, kteří za toto rozhodnutí nesou odpovědnost.⁹¹ Dánský panovník má v praxi v zásadě pravomoc jmenovat novou vládu, jednání ohledně nové vlády se účastní monarcha a dva zástupci z každé politické strany. Tito zástupci také monarchovi radí, kdo by se podle nich měl stát novým premiérem. Na konci těchto jednání je nová vláda formálně jmenována panovníkem.⁹² Současná dánská královna Markéta provedla během svého panování několik jmenování nových předsedů vlády. První, kterého do funkce jmenovala, byl v roce 1972 Anker Jørgensen. K poslednímu jmenování premiéra došlo královnou v roce 2015, stal se jím současný předseda vlády Lars Løkke Rasmussen.⁹³

⁸⁹ Op. Cit., s. 142–143.

⁹⁰ Dutch News (2017).

⁹¹ Denmark's Constitution of 1953, článek 14.

⁹² The Parliamentary System of Denmark (2014: s. 6).

⁹³ Pariona, A. (2017).

Španělská ústava ve svém článku 62 stanovuje, že je povinností panovníka jmenovat a odvolávat předsedu vlády, přičemž má král možnost předsedu vlády i navrhnout. Dále je také jeho pravomocí jmenovat a odvolávat členy vlády, což probíhá na žádost premiéra.⁹⁴ Dále pak články 99, 100 a 101 ústavy popisují celý akt volby a utváření nové vlády. Po volbách dochází ke schůzkám panovníka se zástupci politických stran a následně monarcha prostřednictvím předsedy Kongresu navrhne vhodného kandidáta na post předsedy vlády. Pokud je tento kandidát schválen celkovou většinou hlasů v Kongresu, je jmenován panovníkem jako nový premiér. Jestliže nedojte do dvou měsíců od prvního hlasování k získání důvěry žádného kandidáta, obě komory parlamentu jsou rozpuštěny a král vyhláší nové volby.⁹⁵ Posledním španělským králem, který nějakým způsobem ovlivnil volbu či odvolání předsedy vlády, byl Juan Carlos. Ten v roce 1976 přijal rezignaci tehdejšího předsedy vlády Carlose Ariase Navarry. Rezignace premiéra však byla podána na nátlak krále, který Navarru nechtěl jako předsedu vlády, protože Navarra byl vázán na minulost a bývalého diktátora Francisca Franca. Po rezignaci Navarry měl král desetidenní lhůtu, aby zvolil na návrh Rady království jednoho ze tří navrhovaných kandidátů novým předsedou vlády.⁹⁶ Králem byl později jmenován premiér Adolfo Suárez. K této situaci však došlo ještě v období před platností stávající ústavy, od přijetí nového ústavního textu v roce 1978 nedošlo k ovlivnění volby premiéra ze strany panovníka, přestože Ústava Španělského království pravomoc jmenovat a odvolávat předsedu vlády panovníkovi přisuzuje a španělský monarcha jí užívá i v praxi. K poslednímu jmenování předsedy vlády panovníkem došlo v roce 2018,

⁹⁴ Spanish Constitution, článek 62.

⁹⁵ Op. Cit., článek 99, 100, 101.

⁹⁶ Giniger, H. (1976).

kdy současný král Filip jmenoval novým premiérem lídra socialistické politické strany Pedra Sáncheze, který před králem následně složil přísahu. K tomuto jmenování došlo poté, co byla vyslovena nedůvěra předchozí vládě Mariana Rajoye.⁹⁷

V Norsku jsou podle článku 12 norské ústavy členové vlády vybíráni panovníkem z okruhu norských občanů a tato možnost je přístupná pouze občanům s právem volit.⁹⁸ V praxi probíhá vytvoření nové vlády a jmenování nového předsedy vlády tak, že panovník vede rozhovory s lídry politických stran, s prezidentem Národního shromáždění a předsedou předešlé vlády a snaží se najít vhodného kandidáta na post premiéra. Ve většině případů je doporučována osoba z politické strany, která má největší podporu v Národním shromáždění.⁹⁹ V Norském království tak volba nového předsedy vlády probíhá tímto postupem a panovník jej pak jmenuje do čela nové vlády. V minulosti se objevila jedna výjimka, kdy panovník nezvolil kandidáta na post premiéra z politické strany s největší podporou v Národním shromáždění. Tato situace nastala v roce 1928, kdy král Haakon VII. neuposlechl při výběru nového premiéra rady prezidenta Národního shromáždění ani odstupujícího předsedy vlády. I přes jejich doporučení vybral král lídra Strany práce, aby vytvořil novou vládu. Jednalo se o největší politickou stranu v parlamentu, takže král postupoval v podstatě oprávněně, ale došlo ke vzniku první socialistické vlády v Norsku a navíc není běžné, aby panovník ignoroval rady týkající se vhodného kandidáta na pozici předsedy vlády.¹⁰⁰

⁹⁷ Armstrong, M. (2018).

⁹⁸ The Norwegian Constitution, článek 12.

⁹⁹ The Royal House of Norway (2015a).

¹⁰⁰ Narud, H. M. – Strøm, K. (2006: s. 532).

Švédský panovník nemá žádnou pravomoc ve výběru a jmenování premiéra a tato funkce je dle švédské ústavy přenesena na předsedu parlamentu, který navrhuje kandidáta na nového předsedu vlády. Při jmenování premiéra je dle kapitoly 6, článku 4 ústavy zvolen speaker, který předvolá všechny zástupce politických stran v parlamentu ke konzultaci a následně předloží v parlamentu návrh na potencionálního kandidáta na post nového premiéra. O novém předsedovi se hlasuje v parlamentu do čtyř dnů, k jeho zvolení je potřeba nadpoloviční většina všech hlasů. Podle článku 5 ústavy může parlament návrh na předsedu vlády zamítnout a celý proces se opakuje. Parlament může návrh speakera odmítnout až čtyřikrát, pokud ani tak není nový předseda vlády zvolen, následují nové parlamentní volby. Článek 6 dále uvádí, že pokud je premiér úspěšně zvolen, je povinen předložit parlamentu co nejdříve seznam příslušných ministrů. Nová vláda bývá jmenována před panovníkem nebo v jeho nepřítomnosti před speakrem, který jménem parlamentu předá předsedovi vlády jmenovací dopis.¹⁰¹ Ne vždy však touto pravomocí disponoval předseda parlamentu, do schválení nové ústavy, která vešla v platnost v roce 1975, tuto pravomoc vlastnil panovník. Již v roce 1971 se však sešli členové královské komise ve švédském městě Torekov, kde projednávali otázky ohledně panovníkovy moci. Ze schůze vyplynulo rozhodnutí, že monarchie bude v zemi zachována, ale monarcha bude mít pouze reprezentační funkce. Od této doby návrh na jmenování nového premiéra předkládá parlamentu speaker. Toto pravidlo vyplývá z kompromisu, který se podle místa konání nazývá Torekovský kompromis.¹⁰²

¹⁰¹ The Constitution of Sweden, kapitola 6, článek 4, 5, 6.

¹⁰² Bergman, T. (1992: s. 209).

Tabulka č. 3: Výběr, jmenování a odvolání premiéra

Země	Formální pravomoc	Článek ústavy	Reálné využití pravomoci
Belgie	ANO	96	ANO
Nizozemsko	ANO	42, 43	ANO (s podpisem premiéra)
Dánsko	ANO	14	ANO
Španělsko	ANO	62	ANO
Norsko	ANO	12	ANO
Švédsko	NE	-	-

(Zdroj: autor)

Pravomoc výběru, jmenování a odvolání premiéra je pravomocí, která je panovníky hojně využívána. Touto pravomocí po formální stránce disponuje panovník v Belgii, Nizozemsku, Dánsku, Španělsku a Norsku. Jedinou zemí, kde monarcha dle ústavy tuto pravomoc nemá v rukou, je Švédsko, kde monarcha o pravomoc jmenovat a odvolávat premiéra přišel v roce 1971 Torekovským kompromisem. Reálně je kompetence jmenovat a odvolávat předsedu vlády využívána v Belgii, Dánsku, Španělsku, Norsku a Nizozemsku. Belgický panovník v praxi nejen jmenuje, ale i odvolává předsedu vlády, a do tohoto procesu zasahuje. V roce 2008 se

však stalo, že panovník odmítl přijmout rezignaci tehdejšího premiéra. Naopak v roce 2018 král Filip Belgický přijal rezignaci předsedy vlády Charlese Michela, ale současně mu nařídil, aby vedl vládu do následujících voleb. V případě Nizozemska je ke jmenování nového premiéra nutný i souhlas parlamentu. K této úpravě došlo v roce 2012 a byla následkem vlády bývalé královny Beatrix, která se nadmíru zapojovala do povolebního jednání. Jmenování a odvolávání předsedy vlády je však reálnou pravomocí pro dánskou královnu Markétu, která nového premiéra jmenovala naposled v roce 2015. Stejně tak je tato pravomoc využívána v praxi i králem Filipem VI. ve Španělsku, který v roce 2018 jmenoval Pedra Sáncheze na post předsedy vlády. Jak z analýzy výběru, jmenování a odvolání premiéra vyplývá, jedná se o pravomoc, kterou nejvíce panovníků formálně i reálně disponuje. Ze zkoumaných monarchií je tato pravomoc reálnou pravomocí hned pěti panovníků.

3.4 Rozpuštění parlamentu

Belgický panovník má dle článku 46 ústavy právo rozpustit Sněmovnu reprezentantů, pokud její absolutní většina vysloví nedůvěru vládě a současně do tří dnů nepodá králi návrh kandidáta na předsedu vlády. Nebo může dojít k rozpuštění Sněmovny reprezentantů, pokud absolutní většina jejich členů přijme návrh nedůvěry vlády a ani králi nenavrhne nástupce na post předsedy vlády. Král může také rozpustit dolní komoru v případě, kdy dojde k odstoupení vlády a absolutní většina členů dolní komory vyjádří souhlas k rozpuštění. Jestliže dojde v Belgii k rozpuštění dolní komory parlamentu, dochází souběžně i k rozpuštění Senátu. Nové volby se poté konají do 40 dnů. Rozpuštění obou komor parlamentu je dosaženo také v případě, pokud je důvod ke změně nebo revizi ústavního ustanovení. Tato

ústavní změna je následně ratifikována po volbách novým parlamentem. Tento fakt určuje článek 195 ústavy.¹⁰³ Do roku 2014 docházelo v důsledku politické krize k rozpuštění obou komor parlamentu, v současné době bývá však rozpuštěna jen dolní komora parlamentu, k zrušení Senátu již nedochází, protože není přímo volen a je složen z federálních subjektů.¹⁰⁴ Změnu přinesla revize ústavy v roce 1993, do tohoto roku mohl král rozpustit parlament na základě svého rozhodnutí.¹⁰⁵ Tato situace nastala například v roce 1939, kdy se rozhodl tehdejší král Leopold III. rozpustit parlament během národní krize.¹⁰⁶ V současné době dochází k rozpuštění parlamentu z iniciativy krále pouze na základě politické krize, která bývá často následkem rozpadu koalice. V takovém případě však vláda v čele s premiérem zpravidla sama rezignuje.¹⁰⁷ Naposled k této vládní krizi došlo v roce 2010, kdy v dubnu po rozpadu vlády došlo k odstoupení bývalého předsedy vlády Yvese Leterma. Následně se téhož roku v červnu konaly nové předčasné parlamentní volby.¹⁰⁸

V případě Nizozemska má panovník také dle článku 64 ústavy pravomoc rozpouštět obě komory parlamentu, přičemž k tomuto rozpuštění dochází na základě královského dekretu. Po tomto kroku následují předčasné parlamentní volby a nově vzniklý parlament se musí setkat do tří měsíců, v den schůze nového parlamentu nabývá zároveň účinnosti rozpuštění předešlého parlamentu.¹⁰⁹ V praxi je však rozpuštění parlamentu autonomní pravomocí vlády, což je dáno ústavní reformou z roku 1983. V historii k rozpuštění dolní komory parlamentu došlo třikrát, z čehož dvě

¹⁰³ The Belgian Constitution, článek 46, 195.

¹⁰⁴ Lemmens, K. – Popelier, P. (2015: s. 137).

¹⁰⁵ Senate. be (nedat.: s. 10).

¹⁰⁶ Craeybeckx, J. (2009: s. 188).

¹⁰⁷ Senate. be (nedat.: s. 10).

¹⁰⁸ BBC (2011).

¹⁰⁹ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 64.

z těchto rozpuštění byla spojena se změnou volebního systému. Odlišné to je i s královským dekretem. Rozpuštění parlamentu na základě královského dekretu neznamena totíž pouze rozpuštění na základě rozhodnutí krále, ale v reálném politickém dění o této situaci rozhoduje král a jeden nebo více ministrů.¹¹⁰ K poslednímu rozpuštění parlamentu došlo v Nizozemsku v dubnu roku 2012, kdy se tehdejší vláda ocitla v krizi kvůli neshodě politických stran ohledně úsporných opatření týkajících se státního rozpočtu. Královna Beatrix v tomto období požadovala rozpuštění parlamentu, aby se následně v září mohly konat nové volby a došlo k sestavení nové vlády.¹¹¹ K rozpuštění parlamentu v Nizozemsku dochází z důvodu politické krize a iniciátorem bývá především vláda, ne panovník. Tato pravomoc se tak pro panovníka stává pouze formálním aktem.

Dánský panovník může podle článku 32 ústavy kdykoliv nařídit konání nových voleb. Avšak tato část ústavy také uvádí, že podnět pro konání nových parlamentních voleb před koncem volebního období předkládá předseda vlády.¹¹² V praxi je tak panovníkova pravomoc rozpustit parlament pouze formální. V tomto případě dochází k rozpuštění parlamentu předsedou vlády. Naopak ke svržení kabinetu nebo některého z ministrů, kteří jsou pod neustálou kontrolou parlamentu, může rovněž dojít v případě hlasování o nedůvěře, pro kterou hlasuje většina poslanců.¹¹³ V praxi tak dánský předseda vlády může vyhlásit termín pro konání nových voleb kdykoliv v období před termínem konáním řádných voleb. V minulosti se tak stalo několikrát, a to v letech 2001, 2005, 2007 a 2011. V roce 2007 se parlamentní volby dokonce konaly o 15 měsíců dříve,

¹¹⁰ Bovend'eert, P. – Kortmann, C. (2018: s. 98–106).

¹¹¹ France 24 (2012).

¹¹² Denmark's Constitution of 1953, článek 32.

¹¹³ Folketinget – The Danish Parliament (2013: s. 8).

než byl termín řádných voleb.¹¹⁴ Naposled taková situace nastala v červnu roku 2015, kdy tehdejší premiérka Helle Thorning-Schmidtová vyhlásila termín konání voleb o čtyři měsíce dříve. Důvodem byla rozdílná politika mezi vládnoucí středolevicovou koalicí a středopravicovou opozicí a premiérka toto období voleb považovala za vhodnou dobu pro voliče, kteří mohli zvolit, zda jim vyhovuje současná vláda, nebo chtějí změnu.¹¹⁵ V Dánsku může kdykoliv rozpustit parlament předseda vlády v naději k získání stabilnější většiny, proto tuto pravomoc v praxi přebírá právě premiér.¹¹⁶ Monarcha pouze formálně vyhlašuje termín konání voleb.

Obě komory Parlamentu Španělského království mohou být rozpuštěny panovníkem na základě článku 62 ústavy. Další pravomocí španělského monarchy je také vyhlašování termínu voleb. Z článku 115 však vychází, že rozpuštění parlamentu je pro panovníka v podstatě pouze formálním aktem, protože dle tohoto článku, který upřesňuje znění článku 62, může navrhnout rozpuštění Kongresu, Senátu nebo obou těchto komor parlamentu předseda vlády. Monarcha pouze toto rozpuštění veřejně oznámí.¹¹⁷ K rozpuštění parlamentu ve Španělsku v posledních letech došlo několikrát. V roce 2016 proběhlo rozpuštění parlamentu na základě královského dekretu, který podepsal král Filip VI. Jednalo se o první rozpuštění parlamentu a vypsání nových voleb králem od konce 70. let, kdy se Španělsko stalo demokratickou zemí. K tomuto kroku došlo kvůli nemožnosti zformovat funkční vládu po předchozích volbách, po kterých došlo k posílení povstaleckých separatistických stran a vedlo k rozštěpení nejen parlamentu, ale také celého španělského národa.¹¹⁸ K poslednímu návrhu na rozpuštění španělského parlamentu došlo v únoru roku 2019,

¹¹⁴ Deloy, C. (2011).

¹¹⁵ DW (2015).

¹¹⁶ Folketinget – The Danish Parliament (2013: s. 8).

¹¹⁷ Spanish Constitution, článek 62, 115.

¹¹⁸ Minder, R. (2016).

s tímto návrhem přišel současný premiér Pedro Sánchez poté, co nebyla vláda schopná prosadit schválení státního rozpočtu. S rozpuštěním parlamentu je spojeno konání předčasných voleb, které jsou naplánovány na duben roku 2019.¹¹⁹ Tohoto rozpuštění se král Filip VI. účastní pouze formálně, protože s návrhem rozpuštění parlamentu přišel současný premiér a neinicioval ho sám panovník, jako tomu bylo v roce 2016, kdy se král zapojil do reálného dění týkajícího se rozpuštění parlamentu.

V norské ústavě pravomoc rozpuštění parlamentu panovníkem nenajdeme, protože k parlamentním volbám v Norsku dochází pravidelně každé čtyři roky, nekonají se zde žádné předčasné volby a neexistuje ústavní znění, které by umožňovalo rozpuštění jednokomorového parlamentu v období mezi volbami.¹²⁰ Norský panovník tudíž nedisponuje ani formální pravomocí, která by mu umožňovala rozpustit parlament.

Švédský panovník taktéž nemá dle ústavy pravomoc rozpouštět parlament. Podle kapitoly 3, článku 11 dochází k rozpuštění parlamentu a ke konání předčasných voleb na základě rozhodnutí vlády. Přičemž se předčasné konání voleb musí uskutečnit do tří měsíců od tohoto rozhodnutí.¹²¹ V praxi však k zasahování do řádného čtyřletého období vlády běžně nedochází. Pokud by totiž došlo k rozpuštění parlamentu, předčasné volby pouze doplňují volby, které by se konaly v běžném termínu, ale nenahrazují je. V případě, že by ve Švédsku došlo k rozpuštění parlamentu v polovině funkčního období toho stávajícího, konaly by se předčasné volby, ale nový parlament by byl u moci pouze zbývající dva roky do řádného termínu voleb. Toto omezení způsobuje, že současná vláda nemůže využívat období své popularity pro rozpuštění parlamentu,

¹¹⁹ Melander, I. (2019).

¹²⁰ Stortinget (nedat.).

¹²¹ The Constitution of Sweden, kapitola 3, článek 11.

vyhlášení nových voleb a možnosti prodloužení svého vládnutí.¹²² V minulosti hrozila tato situace pouze jednou, a to v roce 2014, kdy nedokázala levicová vláda v čele s premiérem Stefanem Lofvenem prosadit vůči opozici návrh na státní rozpočet. Předseda vlády se po této politické krizi rozhodl vyhlásit předčasné volby na jaro roku 2015. Později však došlo k dohodě mezi vládou a opozicí a od předčasných voleb bylo upuštěno. Tento případ nastal v historii Švédska poprvé od roku 1958.¹²³

¹²² Bulmer, E. (2017b: s. 27).

¹²³ BBC (2014).

Tabulka číslo 4: Rozpuštění parlamentu

Země	Formální pravomoc	Článek ústavy	Reálné využití pravomoci
Belgie	ANO	46	ANO (naposled v r. 2010)
Nizozemsko	ANO	64	ANO (se souhlasem min. jednoho ministra, naposled v r. 2012)
Dánsko	ANO	32	NE
Španělsko	ANO	62, 115	ANO (ve spolupráci s premiérem, naposled v r. 2016)
Norsko	NE	-	-
Švédsko	NE	-	-

(Zdroj: autor)

V rámci pravomoci, která umožňuje rozpuštění parlamentu, je panovníkovi tato pravomoc formálně umožněna dle ústavy v Belgii, Nizozemsku, Dánsku a Španělsku. V Norsku a Švédsku touto pravomocí monarcha nedisponuje. Co se týká reálného využití rozpuštění parlamentu, dochází k němu pouze v Belgii, Nizozemsku a Španělsku. V Dánsku je v praxi iniciátorem rozpuštění parlamentu samotný předseda vlády. V Belgii je v současnosti umožněno panovníkovi rozpustit parlament pouze na základě politické krize. Naposled došlo k tomuto kroku následkem

vládní krize v roce 2010. Do roku 1993, kdy došlo k revizi ústavního textu, mohl belgický panovník rozpustit parlament na základě svého vlastního rozhodnutí, čehož využil král Leopold III. Navíc dochází v současnosti pouze k rozpuštění dolní komory parlamentu, protože horní komora je od roku 2014 volena nepřímou, a tudíž k jejímu rozpuštění nedochází. V Nizozemsku je tato pravomoc panovníkovi také umožněna, ale ke královskému rozhodnutí je nutný i souhlas jednoho nebo více ministrů. Většinou je tak iniciátorem rozpuštění parlamentu vláda. V případě Španělska, kde může panovník tuto pravomoc také reálně využívat, dochází k rozpuštění parlamentu na základě rozhodnutí předsedy vlády, ale v roce 2016 tuto možnost využil i španělský král Filip VI. Lze tedy vidět, že reálně tuto pravomoc může využívat panovník v Belgii, Nizozemsku a Španělsku, i když s sebou tento krok nese různá omezení a souhlasy dalších členů kabinetu.

3.5 Vrchní velení armádě

Belgický panovník je dle článku 167 ústavy velitelem ozbrojených sil. Jeho formální pravomocí je oznamovat válečný stav a také jej ukončovat. Dle tohoto znění by se mohlo zdát, že tato pravomoc je pouze v rukou panovníka, avšak článek 106 uvádí, že jakýkoliv akt krále musí být stvrzen podpisem ministra, který také zároveň za tento akt přebírá zodpovědnost.¹²⁴ V praxi však panovníkovi pomáhá ve vykonávání této pravomoci generální důstojník, který také královské vojenské složky řídí a současně informuje krále o mezinárodní bezpečnostní situaci. Panovník navíc v této oblasti dále spolupracuje se svým kabinetem.¹²⁵ S nástupem na trůn se král Filip

¹²⁴ The Belgian Constitution, článek 106, 167.

¹²⁵ The Belgian Monarchy (nedat.).

Belgický stal současně i velitelem armády, postupně byl povýšen na nadporučíka a nyní je čtyřhvězdičkovým generálem.¹²⁶ V současné době je však Belgie členem NATO a mohlo by dojít k situaci, kdy by při vojenské operaci spadala většina belgických ozbrojených sil právě pod velení NATO. I přes tento fakt je belgický panovník nadále důležitou osobou, která má zodpovědnost za mezinárodní závazky v oblasti obrany a za řádné fungování ozbrojených sil.¹²⁷ Ostatně iniciativa ze strany NATO se týká i dalších zkoumaných monarchií, kromě neutrálního Švédska.

Panovník Nizozemského království nemá ve svých rukou pravomoc být vrchním velitelem ozbrojených složek. Nejvyšší autoritu nad ozbrojenými silami v zemi má totiž podle článku 97 ústavy vláda.¹²⁸ Tento fakt utvrdila revize nizozemské ústavy v roce 1983. Do tohoto roku měl nejvyšší pravomoc nad ozbrojenými silami právě panovník. Poslední panovnicí, která měla velmi úzký vztah s nizozemskými ozbrojenými silami, byla královna Vilemína Nizozemská. V současnosti panovník pouze jmenuje členy a udílí povýšení příslušníkům ozbrojených sil. U některých rozhodnutí v oblasti armády, jako je například zahraniční vojenská služba nizozemských vojáků, je třeba královského podpisu, ale v současné době je jen velmi málo situací, kdy by panovníkova souhlasu bylo zapotřebí.¹²⁹

V Dánsku je záležitostí krále jednat v mezinárodních záležitostech, ale v oblasti armády a ozbrojených složek nemá jasnou autonomii. Dánský panovník je sice po formální stránce vrchním velitelem ozbrojených sil, ale pokud by chtěl panovník využít vojenskou sílu vůči jinému státu, musí tento krok povolit dánský parlament. Souhlas parlamentu je důležitý i u

¹²⁶ Nederlandse Omroep Stichting (2013).

¹²⁷ Belgium.be (nedat. b).

¹²⁸ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 97.

¹²⁹ Besselink, L. F. M. (2003: s. 563–564).

mezinárodních smluv. Tato nařízení určuje článek 19 dánské ústavy.¹³⁰ Panovník tak disponuje formální pravomocí, ale reálně je tato pravomoc přenášena na parlament. V Dánsku totiž vykonávají za panovníka politické záležitosti ministři, král je tak sice nejvyšší autoritou v zemi, ale není odpovědný za své činy.¹³¹

Panovník Španělska je po formální stránce nejvyšším velitelem ozbrojených složek, což uvádí článek 62 ústavy. Zároveň je však podle článku 97 španělská vláda tím, kdo vede civilní a vojenskou správu a zajišťuje obranu státu.¹³² Tato pravomoc je tak pro španělského monarchu pouze formální, ale v praxi nemá panovník pravomoc jednat v těchto otázkách sám. V praxi musí být každý akt monarchy, aby vstoupil v platnost, stvrzen podpisem kompetentního ministra nebo podpisem předsedy vlády.¹³³ V minulosti se však angažoval v oblasti ochrany státu král Juan Carlos. V roce 1981 totiž nařídil ozbrojeným silám, aby jednali proti vzpouře španělské gardy, která vnikla do dolní komory parlamentu právě při volbě nového premiéra, s cílem svrhnout vládu a zabránit tak procesu demokratizace ve Španělsku. Panovník dokonce vystoupil během tohoto incidentu v televizi oblečen do uniformy generála se snahou uklidnit občany.¹³⁴ V současné době je však tato pravomoc pro panovníka pouze formální a o obranu státu se v praxi stará vláda.

V případě Norska je podle článku 25 ústavy velitelem ozbrojených sil král. Král má také právo zmobilizovat vojsko na obranu země, avšak použití ozbrojených složek státu nemůže být použito bez souhlasu norského

¹³⁰ Denmark's Constitution of 1953, článek 19.

¹³¹ Denmark's Constitution of 1953, článek 12, 13, 14.

¹³² Spanish Constitution, článek 62, 97.

¹³³ Council of Europe (2009: s. 190).

¹³⁴ Cemlyn-Jones, B. (1981).

parlamentu.¹³⁵ Norský panovník je nejvyšším důstojníkem v zemi, což znamená, že má hodnost generála v armádě a letectvu a také je držitelem hodnosti admirála v námořnictvu. Vojenskou odpovědnost za válečný nebo mírový stav má norská vláda, protože vojenské pravomoci krále jsou vykonávány právě ve Státní radě.¹³⁶ Panovník Norského království tak má v oblasti armády a ozbrojených sil formální pravomoc, ale v reálném dění je tato pravomoc v rukou vlády.

Ve Švédsku velí ozbrojeným silám vláda. Švédský panovník nemá v tomto ohledu žádnou politickou moc a je pouze o krocích vlády informován. Právě vláda může pověřit ozbrojené síly k obraně švédského území nebo k zásahu během války mezi jinými státy. Tento krok však musí být stvrzen souhlasem parlamentu. Jedinou situací, která nevyžaduje souhlas parlamentu v nasazení ozbrojených složek, je napadení Švédska. Vláda také nepotřebuje souhlas parlamentu v situaci, kdy dochází k ukončení nepřátelského konfliktu. Tuto pravomoc vládě přisuzují články 12 až 16, kapitoly 15 týkající se války a nebezpečí války.¹³⁷

¹³⁵ The Norwegian Constitution, článek 25.

¹³⁶ The Royal House of Norway (2015b).

¹³⁷ The Constitution of Sweden, kapitola 15, článek 12–16.

Tabulka číslo 5: Vrchní velení armádě

Země	Formální pravomoc	Článek ústavy	Reálné využití pravomoci
Belgie	ANO	106, 167	ANO/NE (nutný podpis ministra)
Nizozemsko	NE	-	-
Dánsko	ANO	19	ANO/NE (nutný souhlas parlamentu)
Španělsko	ANO	62, 97	ANO/NE (+ ministr, předseda vlády)
Norsko	ANO	25	ANO/ NE (+ vláda)
Švédsko	NE	-	-

(Zdroj: autor)

Vrchní velení armádě je pravomocí, která je formálně umožněná jen panovníkovi v Belgii, Dánsku, Španělsku a Norsku. Ostatní ze zkoumaných zemí tuto kompetenci monarchovi podle ústavy nepřisuzují. Panovník ve Španělsku má však v otázce vrchního velení armádě pouze formální pravomoc, v praxi je totiž připisována vládě. Naposled tuto pravomoc využil Juan Carlos v roce 1981 ve snaze zvrátit pokus o svržení vlády. V Norsku je také panovník formálně vrchním velitelem armády, ale

ke zmobilizování vojska je potřebný i souhlas parlamentu a reálně je tato pravomoc v rukou vlády, která nese odpovědnost za mírový a válečný stav. Dánský panovník je taktéž vrchním velitelem ozbrojených složek, ale bez souhlasu parlamentu nemůže podniknout žádný krok v oblasti obrany státu. Pouze v Belgii je pro panovníka tato pravomoc nejen formální, ale i reálná, i když je spojena s omezeními. V případě Belgie musí být totiž jakýkoliv válečný akt stvrzen i podpisem ministra, který za něj následně nese zodpovědnost. V praxi navíc v otázkách vrchního velení armádě napomáhá králi generální důstojník. Lze tedy konstatovat, že v reálném politickém dění je velení vrchní armádě umožněno z šesti zkoumaných monarchií pouze panovníkovi v Belgii, který i přesto musí v otázkách ozbrojených složek spolupracovat s dalšími členy politického systému.

3.6 Jmenování soudců

V Belgii nominaci soudců k jejich následnému jmenování provádí Rada spravedlnosti, přičemž samotné jmenování soudců je pravomocí belgického panovníka. Jmenování předchází hlasování příslušného výboru, který svými dvěma třetinami schválí na pozici soudce kompetentního kandidáta. Podle článku 151 ústavy následně král jmenuje smírčí soudce a soudce Nejvyššího soudu způsobem stanoveným zákonem.¹³⁸ V praxi je Ústavní soud Belgie tvořen 12 soudci, kteří jsou jmenováni králem. Senát spolu se Sněmovnou reprezentantů vyberou dvoutřetinovou většinou dva kandidáty, kteří jsou předkládáni panovníkovi. K dosažení politické rozmanitosti a k zastoupení jazykových skupin v soudní oblasti tvoří v důsledku Soudní dvůr šest soudců mluvících francouzsky a šest soudců mluvících

¹³⁸ The Belgian Constitution, článek 151.

holandsky, přičemž minimálně jeden ze soudců musí ovládat také němčinu.¹³⁹ Naposled jmenoval současný belgický král Filip novou soudkyní Ústavního soudu za holandskou jazykovou skupinu Joséhine Moerman 26. 3. 2018.¹⁴⁰ K dalšímu královskému jmenování, tentokrát na pozici soudce Ústavního soudu za francouzskou jazykovou skupinu, došlo v září roku 2018. Tím se stal Michel Pâques.¹⁴¹

Dle článku 117 a 118 nizozemské ústavy jsou soudci Nejvyššího soudu, kteří jsou odpovědní za výkon spravedlnosti, jmenováni pomocí královského dekretu. Ke jmenování těchto soudců dochází po výběru ze tří kandidátů, které navrhne dolní komora parlamentu.¹⁴² V praxi přichází doporučení pro výběr soudců od samotné Rady pro soudnictví. Pokud ministr spravedlnosti uzná, že příslušný kandidát na pozici soudce splňuje všechny zákonné požadavky, předá nominaci na jmenování přímo panovníkovi, který souhlas podepíše a následně soudce jmenuje. V případě Nejvyššího soudu uchazeče k jmenování vybírá Vnitřní výbor Nejvyššího soudu, který seznam tří nejvhodnějších kandidátů předává k posouzení Poslanecké sněmovně. V reálném politickém dění se Poslanecká sněmovna vždy řídí doporučením Nejvyššího soudu a stejně tak ze strany monarchy nedochází k odmítnutí jmenování soudců.¹⁴³ K poslednímu jmenování nového soudce Nejvyššího soudu došlo v prosinci roku 2015, kdy současný král Vilém Alexandr Nizozemský jmenoval soudcem v trestním oddělení Matthiase Borgerse.¹⁴⁴ Jmenování soudců je tak podle nizozemské ústavy formální pravomocí panovníka, který ji využívá i v praxi.

¹³⁹ Mosselmans, J. – Peeters, P. (2017: s. 82).

¹⁴⁰ Monarchie. be (2018).

¹⁴¹ Cour constitutionnelle de Belgique (2018).

¹⁴² The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 117, 118.

¹⁴³ Kingdom of the Netherlands (2017).

¹⁴⁴ Vrije Universiteit Amsterdam (2015).

V dánské ústavě pravomoc panovníka pro jmenování soudců nenajdeme, protože dánský panovník se tohoto aktu neúčastní. V Dánsku totiž nominace soudců přichází od Rady pro jmenování soudců, která byla založena v roce 1999. Doporučení pro soudní jmenování jsou následně předkládána ministru spravedlnosti, který se v praxi vždy řídí doporučením Rady pro jmenování soudců, a je jeho pravomocí jmenovat nové soudce.¹⁴⁵ V praxi je Nejvyšší soud Dánska složen z 18 soudců, kteří jsou jmenováni ministrem spravedlnosti. Jedním z těchto soudců je předseda Nejvyššího soudu, který je jmenován ostatními soudci.¹⁴⁶

Ve Španělsku jsou dle článku 122 a 123 ústavy soudci Generální rady soudní moci a její předseda jmenováni panovníkem na dobu pěti let. Nominace k jmenování přichází pro část soudců ze strany dolní komory parlamentu, ze Senátu, z vlády a také z Generální rady. Obě komory musí své kandidáty schválit třípětinovou většinou. Naopak předsedu Nejvyššího soudu monarcha jmenuje na návrh Rady soudní moci.¹⁴⁷ V tomto ohledu nemůže však panovník zvažovat předloženou nominaci, protože jmenování soudců na návrh výše zmíněných orgánů je jeho ústavní povinností.¹⁴⁸ Španělský panovník tuto pravomoc využívá i v praxi a ke jmenování nového soudce Generální rady soudnictví, která je ústavním orgánem nadřazeným ostatním soudům ve Španělsku, došlo naposled v roce 2015. Během tohoto aktu jmenoval král Filip VI. novým soudcem Generální rady soudnictví José María Macías Castaňu.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Denmark's Domstole (2009).

¹⁴⁶ Denmark's Domstole (2017).

¹⁴⁷ Spanish Constitution, článek 122, 123.

¹⁴⁸ Kolba, J. (2008: s. 65).

¹⁴⁹ Casa de Su Majestad el Rey (2015).

Naopak norský panovník touto pravomocí v praxi nedisponuje. V Norsku je podle článku 86 ústavy šest členů Soudního dvora trvale zvoleno jednokomorovým norským parlamentem a pět soudců, včetně předsedy, je jmenováno Nejvyšším soudem.¹⁵⁰ V praxi přijímání a vydávání doporučení pro jmenování soudců leží v rukou nezávislé Rady pro jmenování soudců.¹⁵¹

Ani v případě Švédska není formální pravomocí panovníka jmenovat soudce. Tato pravomoc náleží dle kapitoly 11, článku 6 ústavy věnující se výkonu spravedlnosti vládě, která provádí jmenování stálých soudců.¹⁵² Návrhy na jmenování soudců přichází od švédské nezávislé Rady pro jmenování soudců, ta své návrhy zasílá vládě ke schválení.¹⁵³ V praxi jsou tedy soudci jmenováni vládou, jedno z takových jmenování na post soudce Nejvyššího soudu proběhlo v červnu roku 2018, kdy vláda jmenovala soudcem Erica M. Runessona.¹⁵⁴

¹⁵⁰ The Norwegian Constitution, článek 86.

¹⁵¹ Domstol Administrasjonen (nedat.: 4).

¹⁵² The Constitution of Sweden, kapitola 11, článek 6.

¹⁵³ Ministry of Justice (2015: s. 22).

¹⁵⁴ Sveriges Advokatsamfund (2018).

Tabulka číslo 6: Jmenování soudců

Země	Formální pravomoc	Článek ústavy	Reálné využití pravomoci
Belgie	ANO	151	ANO
Nizozemsko	ANO	117, 118	ANO
Dánsko	NE	-	-
Španělsko	ANO	122, 123	ANO
Norsko	NE	-	-
Švédsko	NE	-	-

(Zdroj: autor)

Pravomocí jmenovat soudce po formální stránce disponují pouze panovníci v Belgii, Nizozemsku a ve Španělsku. V těchto třech monarchiích není jmenování soudců pro monarchy pouze formální pravomocí, ale disponují jí i reálně. V Belgii v praxi dochází ke jmenování soudců panovníkem, k poslednímu jmenování došlo v roce 2018 králem Filipem Belgickým. Stejně je tomu i v Nizozemsku, kde se jmenování soudce králem Vilémem Alexandrem uskutečnilo v roce 2015. I španělský monarcha tuto pravomoc využívá i v politické praxi a současný král Filip VI. soudce taktéž jmenuje osobně. V ostatních zkoumaných zemích –

Dánsku, Norsku a Švédsku – tato pravomoc dle ústavy panovníkům nepřísluší ani formálně.

4. SROVNÁNÍ

Náplní mé práce byla analýza formálního a reálného využití šesti pravomocí na příkladu šesti parlamentních monarchií v Evropě. Jednalo se o zákonodárnou iniciativu, právo veta, výběr, jmenování a odvolání premiéra, rozpuštění parlamentu, vrchní velení armádě a jmenování soudců. U každé z pravomocí se jejich využití liší nejen po formální stránce, ale i v reálném politickém dění.

Tabulka číslo 7: Shrnutí všech pravomocí panovníka ve všech analyzovaných monarchiích

Země		Zákonodárná iniciativa	Právo veta	Výběr, jmenování a odvolání premiéra	Rozpuštění parlamentu	Vrchní velení armády	Jmenování soudců
Belgie	F	ANO (čl. 36, 75)	ANO (čl. 109)	ANO (čl. 96)	ANO (čl. 46)	ANO (čl. 107, 167)	ANO (čl. 151)
	R	NE	NE	ANO	ANO	ANO/NE + podpis ministra	ANO
Nizozemsko	F	ANO (čl. 82)	ANO (čl. 87)	ANO (čl. 43)	ANO (čl. 64)	NE	ANO (čl. 117, 118)
	R	NE	NE	ANO + souhlas parlamentu	ANO + souhlas jednoho nebo více ministrů	-	ANO
Dánsko	F	ANO (čl. 3, 21)	ANO (čl. 22)	ANO (čl. 14)	ANO (čl. 32)	ANO (čl. 19)	NE
	R	NE	NE	ANO	NE	ANO/NE + nutný souhlas parlamentu	-
Španělsko	F	NE	ANO (čl. 62)	ANO (čl. 62)	ANO (čl. 62)	ANO (čl. 62)	ANO (čl. 122, 123)
	R	-	NE	ANO	ANO	ANO/NE + podpis ministra nebo premiéra	ANO
Norsko	F	NE	ANO (čl. 77, 78, 79)	ANO (čl. 12)	NE	ANO (čl. 25)	NE
	R	-	NE	ANO	-	ANO/NE + souhlas parlamentu	-
Švédsko	F	NE	NE	NE	NE	NE	NE
	R	-	-	-	-	-	-

(Poznámka: F = formální pravomoc, R = reálná pravomoc) (Zdroj: autor)

První z analyzovaných pravomocí byla zákonodárná iniciativa, tedy pravomoc umožňující tvorbu zákonů. Jak vyplývá z mé analýzy a shrnující tabulky, touto pravomocí dle Ústav zkoumaných zemí formálně disponuje panovník v Belgii, Nizozemsku a Dánsku. V ostatních třech zemích – Španělsku, Norsku a Švédsku – není tato pravomoc po formální stránce panovníkovi umožněna. V Belgii je panovníkovi tato pravomoc dána články 36 a 75 ústavy, díky čemuž legislativní moc v zemi náleží panovníkovi a oběma komorám parlamentu. Návrhy zákonů od krále putují ke schválení Sněmovně reprezentantů a následně Senátu.¹⁵⁵ V praxi však návrhy zákonů, které panovník stvrdí svým podpisem, pocházejí od vlády. V Nizozemsku je zákonodárná iniciativa umožněna panovníkovi podle článku 82 ústavy. Návrh zákona může předložit panovník nebo může být předložen jeho jménem či dolní komorou parlamentu.¹⁵⁶ Co se však týká reálného využití této pravomoci v Nizozemsku, pocházejí návrhy zákonů od vlády a jsou vypracovávány úředníky na žádost ministra. V Dánsku náleží zákonodárná iniciativa také panovníkovi, což určuje článek 3 a 21 ústavy. Panovníkovy návrhy zákonů dle ústavy jsou následně předkládány v parlamentu ke schválení.¹⁵⁷ Reálně však zákonodárná iniciativa v Dánsku náleží jednokomorovému parlamentu. Dánský panovník, stejně jako u předešlých dvou monarchií, Belgie a Nizozemska, udělí návrhu zákona královský dekret v podobě podpisu. Jak lze tedy vidět, touto pravomocí po formální stránce disponují pouze panovníci ve třech parlamentních monarchiích a reálně není pravomoc zákonodárné iniciativy používána panovníkem v žádné ze zkoumaných zemí.

Další z pravomocí, která byla podrobena výzkumu, je právo veta. Touto pravomocí formálně disponuje panovník v pěti z šesti zkoumaných monarchií, a to v Belgii, Nizozemsku, Dánsku, Španělsku a Norsku. Pouze

¹⁵⁵ The Belgian Constitution, článek 36, 75.

¹⁵⁶ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 82.

¹⁵⁷ Denmark's Constitution of 1953, článek 3, 21.

v případě Švédska není právo veta dle ústavy po formální stránce panovníkovi umožněno. V Belgii tato pravomoc náleží panovníkovi dle článku 109 ústavy, podle kterého panovník schvaluje a vydává zákony.¹⁵⁸ Od roku 1990, kdy král Baudouin odmítl podepsat zákon o legalizaci potratů, tato pravomoc v Belgii reálně využita nebyla. Nizozemská ústava svým článkem 87 uvádí, že zákon je ratifikován králem a následně schválen parlamentem.¹⁵⁹ K reálnému využívání práva veta panovníkem však v Nizozemsku nedochází. V případě Dánska a článku 22 ústavy prochází návrhy zákona parlamentem, následně jsou předány panovníkovi, který má třicetidenní lhůtu jejich podepsání.¹⁶⁰ V praxi však dánský panovník právo zákon vetovat nevyužívá, naposled tuto pravomoc uplatnil v roce 1865. Ve Španělsku panovník dle článku 62 ústavy podepisuje a vyhlašuje zákony, je tedy po formální stránce jeho pravomocí zákon i vetovat,¹⁶¹ ale v reálném politickém dění k využití této pravomoci nedochází. Norská ústava svými články 77, 78 a 79 umožňuje králi při jeho nesouhlasu vrátit návrh zákona bez podpisu zpět parlamentu, tím přisuzuje panovníkovi pravomoc práva veta.¹⁶² Tato pravomoc však v Norsku nebyla využita od roku 1905. Lze tedy konstatovat, že i přesto, že je právo veta formální pravomocí v pěti parlamentních monarchiích, není panovníkem v praxi využívána ani v jedné z těchto zemí.

Pravomoc výběru, jmenování a odvolání premiéra je naopak pravomocí, která je panovníky hojně využívána. Touto pravomocí po formální stránce disponuje panovník v Belgii, Nizozemsku, Dánsku, Španělsku a Norsku. Jedinou zemí, kde monarcha dle ústavy tuto pravomoc nemá v rukou, je Švédsko, kde monarcha o pravomoc jmenovat a odvolávat

¹⁵⁸ The Belgian Constitution, článek 109.

¹⁵⁹ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 87.

¹⁶⁰ Denmark's Constitution of 1953, článek 22.

¹⁶¹ Spanish Constitution, článek 62.

¹⁶² The Norwegian Constitution, článek 77, 78, 79.

premiéra přišel v roce 1971 Torekovským kompromisem. V Belgii pravomoc jmenovat a odvolávat ministry připisuje panovníkovi článek 96 ústavy¹⁶³ a panovník tuto možnost využívá i v praxi. V případě Nizozemska je tato pravomoc panovníkovi dána článkem 43 ústavy, díky kterému může jmenovat a odvolávat ministry včetně předsedy vlády.¹⁶⁴ Tato pravomoc je pro nizozemského panovníka pravomocí, kterou využívá i v praxi, avšak obsahuje jednu výjimku, a to, že ke jmenování nového premiéra je v současnosti nutný i souhlas parlamentu. Dánská ústava taktéž umožňuje panovníkovi jmenovat a odvolávat ministry, tento fakt je určen článkem 14 ústavy.¹⁶⁵ V Dánsku není tato pravomoc panovníka pouze formální, ale využívá ji i reálně. Ve Španělsku je dle článku 62 ústavy formální pravomocí panovníka navrhnout a odvolávat předsedu vlády¹⁶⁶ a tato pravomoc je současným králem využívána i v praxi. V Norsku je tato pravomoc panovníkovi přisuzována článkem 12 ústavy¹⁶⁷ a taktéž je jím využívána i v politickém dění. Z analýzy výběru, jmenování a odvolání premiéra vyplývá, že se jedná o pravomoc, kterou nejvíce panovníků formálně i reálně disponuje. Ze zkoumaných monarchií je tato pravomoc reálnou pravomocí hned pěti panovníků.

V rámci pravomoci, která umožňuje rozpuštění parlamentu, je panovníkovi tato pravomoc formálně umožněna dle ústavy v Belgii, Nizozemsku, Dánsku a Španělsku. V Norsku a Švédsku touto pravomocí monarcha nedisponuje. Belgický panovník má dle článku 46 ústavy pravomoc rozpustit Sněmovnu reprezentantů.¹⁶⁸ Tato panovníkova pravomoc bývá využívána i v praxi, ale dochází pouze k rozpouštění dolní komory, protože Senát je od roku 2014 volen nepřímo. Formální pravomoc

¹⁶³ The Belgian Constitution, článek 96.

¹⁶⁴ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 43.

¹⁶⁵ Denmark's Constitution of 1953, článek 14.

¹⁶⁶ Spanish Constitution, článek 62.

¹⁶⁷ The Norwegian Constitution, článek 12.

¹⁶⁸ The Belgian Constitution, článek 46.

rozpuštění parlament má i panovník v Nizozemsku, kde ji určuje článek 64 ústavy, a panovník pravomoc uplatňuje na základě královského dekretu,¹⁶⁹ současně je pravomoc rozpouštět parlament využívána i reálně, ale k panovníkovu rozhodnutí je nutný i souhlas jednoho nebo více ministrů. Další zemí, kde tato pravomoc formálně náleží panovníkovi, a ten jí i reálně používá, je Španělsko. Zde je tato pravomoc panovníkovi dána dle článku 62 ústavy.¹⁷⁰ Dle Ústavy Dánského království a článku 32 může panovník nařídít konání nových voleb, čímž následně dojde k rozpuštění parlamentu,¹⁷¹ panovník však tuto pravomoc reálně nevyužívá a iniciátorem rozpuštění bývá spíše předseda vlády. Lze tedy vidět, že reálně tuto pravomoc může využívat panovník v Belgii, Nizozemsku a Španělsku, i když s sebou tento krok nese různá omezení a souhlasy dalších členů kabinetu.

Vrchní velení armádě je pravomocí, která je formálně umožněná jen panovníkovi v Belgii, Španělsku, Dánsku a Norsku. Ostatní ze zkoumaných zemí tuto kompetenci monarchovy podle ústavy nepřisuzují. Panovníkovi v Belgii je tato pravomoc dána články 107 a 167 ústavy, díky kterým je velitelem ozbrojených sil.¹⁷² V reálném fungování však musí být každý panovníkův akt stvrzen podpisem ministra. V případě Španělska je pravomoc formálně přidělena panovníkovi na základě článku 62 ústavy.¹⁷³ V praxi však musí být každý panovníkův krok v oblasti ozbrojených složek stvrzen i podpisem ministra nebo předsedy vlády. Dánský panovník je dle článku 19 ústavy vrchním velitelem ozbrojených složek, ale v praxi nesmí podniknout žádný krok bez souhlasu parlamentu.¹⁷⁴ Také ústava v Norsku umožňuje panovníkovi dle článku 25 být vrchním velitelem ozbrojených

¹⁶⁹ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 64.

¹⁷⁰ Spanish Constitution, článek 62.

¹⁷¹ Denmark's Constitution of 1953, článek 32.

¹⁷² The Belgian Constitution, článek 106, 167.

¹⁷³ Spanish Constitution, článek 62.

¹⁷⁴ Denmark's Constitution of 1953, článek 19.

sil,¹⁷⁵ ale v praxi je obdobně jako u předešlých monarchií ke zmobilizování vojska potřebný souhlas parlamentu. Navíc reálně je v Norsku tato pravomoc v rukou vlády, která má odpovědnost za mírový a válečný stav. Lze tedy konstatovat, že v reálném politickém dění je vrchní velení armádě umožněno z šesti zkoumaných monarchií pouze panovníkovi v Belgii, který i přesto musí v otázkách ozbrojených složek spolupracovat s dalšími členy politického systému.

Poslední analyzovanou pravomocí bylo jmenování soudců. Touto pravomocí po formální stránce disponují pouze panovníci v Belgii, Nizozemsku a Španělsku. V ostatních analyzovaných monarchiích tato pravomoc panovníkům dle ústav nepřísluší. V Belgii je tato pravomoc panovníkovi přisouzena článkem 151 ústavy,¹⁷⁶ přičemž belgický panovník jmenování soudců provádí i v praxi. Nizozemská ústava dle článků 117 a 118 taktéž uděluje panovníkovi pravomoc jmenovat soudce, což probíhá na základě královského dekretu.¹⁷⁷ I nizozemský panovník tuto pravomoc využívá i v praxi. V případě Španělska je panovníkova pravomoc jmenovat soudce dána články 122 a 123 ústavy.¹⁷⁸ Stejně jako v Belgii a Nizozemsku tuto pravomoc využívá španělský panovník i v politické praxi. Lze tedy vidět, že pravomoc jmenovat soudce je formální a zároveň i reálnou pouze pro panovníka v Belgii, Nizozemsku a Španělsku.

¹⁷⁵ The Norwegian Constitution, článek 25.

¹⁷⁶ The Belgian Constitution, článek 151.

¹⁷⁷ The Constitution of the Kingdom of the Netherlands, článek 117, 118.

¹⁷⁸ Spanish Constitution, článek 122, 123.

5. ZÁVĚR

Přestože postupem času došlo různými okolnostmi k přeměně většiny monarchií na republiky, jsou stále monarchie jako forma vládnutí součástí moderního světa. S postupnou demokratizací byla většina evropských monarchií přetvořena do formy parlamentní monarchie, což s sebou přineslo i přenesení většiny panovníkových pravomocí na parlament. Panovníkům jsou jejich pravomoci dány ústavami příslušných zemí, ale tvoří jen formální pravomoci. K jejich reálnému využití však v některých případech také dochází, jak vyplývá z předchozí analýzy. Přesto, že ne všechny formální pravomoci jsou panovníkem aplikovány i v praxi, funguje politický systém evropských monarchií stabilně, navazuje na tradice země a funguje zde kooperace mezi panovníkem a jeho kabinetem.

V úvodu své práce jsem se věnovala definici monarchie a jejím druhům. Popsala jsem fungování absolutní, konstituční a parlamentní monarchie. Právě parlamentní monarchie byla náplní mé práce, protože mnou šest vybraných evropských monarchií – Belgie, Nizozemsko, Dánsko, Španělsko, Norsko a Švédsko – je zeměmi s parlamentní formou vlády. Další část práce byla obecně věnována pravomocím monarchů, které najdeme v ústavě dané země. Postupem času byly tyto panovníkovy pravomoci zredukovány a částečně nebo zcela přeneseny na parlament či vládu v čele s premiérem.

Cílem výzkumné části bakalářské práce bylo zhodnotit, jakými pravomocemi monarcha formálně disponuje, a zda tyto pravomoci dané ústavou využívá i v praxi, či do jaké míry může zasahovat do reálného politického dění. K cíli jsem dospěla provedením analýzy a následnou komparací formálních pravomocí monarchy s jejich reálným využíváním

v politickém dění. Zde jsem se zaměřila na šest vybraných pravomocí – zákonodárnou iniciativu, právo veta, výběr, jmenování a odvolání premiéra, rozpuštění parlamentu, vrchní velení armádě a jmenování soudců. Pro získání formálních pravomocí jsem využívala především ústavy zemí, kde lze najít výčet panovníkových pravomocí. Tyto formální pravomoci byly podrobeny analýze pro zjištění, zda jich panovník využívá i v praxi, následně byly vzájemně srovnány. Z mé práce vyplývá, že zákonodárná iniciativa je pravomocí, kterou mají formálně k dispozici panovníci v Belgii, Nizozemsku a Dánsku. Avšak i když je pro panovníky v těchto zemích pravomoc zákonodárné iniciativy formální, v praxi jí nevyužívá ani jeden z nich. V případě práva veta má výzkumná část práce ukazuje, že formální pravomoc má v rukou panovník Belgie, Nizozemska, Dánska, Španělska a Norska. V některých zemích tato pravomoc byla v minulosti využita, avšak současní panovníci právo vetovat zákon nepoužívají. Další z analyzovaných pravomocí byl výběr, jmenování a odvolání premiéra. Ze zkoumaných parlamentních monarchií tuto pravomoc nalezneme v ústavě Belgie, Nizozemska, Dánska, Španělska a Norska, a tím se stává pro panovníky těchto zemí formální pravomocí. Nicméně pravomoc jmenovat a odvolávat předsedu vlády není pro monarchy v těchto pěti monarchiích pouze formální, ale jak lze vidět ve výzkumné části práce, panovníci tuto pravomoc využívají i v praxi a ke jmenování a odvolání premiérů dochází běžně. Tímto se tato pravomoc stává pro panovníka nejvíce využívanou a realizovanou i v praxi, protože jí disponuje hned pět z šesti monarchů. Následně byla podrobena výzkumu pravomoc rozpuštění parlamentu, kterou po formální stránce mají panovníci v Belgii, Nizozemsku, Dánsku a Španělsku. Avšak reálně jí používají pouze panovníci v Belgii, Nizozemsku a Španělsku, a přestože

k rozpuštění parlamentu v těchto zemích je třeba souhlasu dalších členů kabinetu, lze konstatovat, že je tato pravomoc panovníkům umožněna i v praxi. Další pravomocí bylo vrchní velení armádě. Ve výsledku lze říci, že formálně tato pravomoc náleží panovníkům v Belgii, Španělsku, Dánsku a Norsku. Přičemž v praxi může být využívána pouze monarchou v Belgii, který však ke svým krokům v této oblasti potřebuje schválení v podobě podpisu příslušného ministra. Poslední ze zkoumaných pravomocí bylo jmenování soudců. Touto pravomocí dle ústavy formálně disponují panovníci v Belgii, Nizozemsku a Španělsku. Pro každého z těchto panovníků je pravomoc jmenovat soudce i pravomocí, kterou využívají v politickém dění, a stává se tak i pravomocí reálnou.

V současné době je většinou uváděno, že panovníci v monarchiích mají spíše reprezentační a ceremoniální funkce, a ve většině případů jsou tak i vnímáni. Postupnou přeměnou absolutních monarchií v parlamentní monarchie většina panovníků o své pravomoci přišla nebo byly tyto pravomoci omezeny tím, že jsou v současnosti přeneseny na parlament, případně vládu v čele s premiérem. V závěru lze však prohlásit, že i přes tento fakt je většina zkoumaných pravomocí alespoň po formální stránce připisována v některých monarchiích panovníkovi, v několika případech je panovník dokonce aktivně využívá i v politické praxi. Toto lze nejjasněji vidět především u pravomoci jmenování a odvolávání premiéra, která je stále, až na panovníka ve Švédsku, běžně používána. Otázkou je, jak by tyto parlamentní monarchie fungovaly, kdyby panovníci v praxi užívali všechny pravomoci, které jsou jim dány formálně ústavou, a začali tak více zasahovat do politické oblasti. V každé ze zkoumaných evropských monarchií se však politický systém budoval po dlouhá léta, aby dospěl do

formy, v jaké ho můžeme v současnosti spatřovat, a zdá se, že toto rozložení pravomocí vytvořilo moderní a fungující parlamentní monarchie.

Ve své práci jsem se věnovala pouze šesti pravomocem, do budoucna tak lze uvažovat o rozšíření pole výzkumu v podobě většího počtu zkoumaných monarchií jak v Evropě, tak i v celém světě. Samozřejmě by bylo také vhodné zvětšit počet zkoumaných pravomocí například o reprezentaci panovníka ve světě, přijímání zahraničních návštěv a udělování milostí.

Na úplný závěr je třeba říci, že současní panovníci v monarchiích nejsou pouze hlavou a představitelem monarchie s reprezentační funkcí, jak by se mohlo zdát, ale jsou nedílnou součástí politického systému, do kterého mají do určité míry možnost zasahovat, a díky svým pravomocem se aktivně podílejí na politickém dění v zemi.

6. RESUMÉ

The topic of my bachelor thesis is the Institution of Monarchy in Contemporary European Systems. In my work, I focused on researching the powers of monarchs in six European parliamentary monarchies. Kingdoms with a parliamentary monarchy include Denmark, Norway, Sweden, Belgium, the Netherlands and Spain. Each of these countries has a rich history, influenced by World War II, civil wars, dictatorship, yet retained the monarchy as an appropriate form of governance. Each of the monarchs in these countries has some formal powers, but they do not always use them in political practice. The powers attributed to the monarch by the constitution of the monarchy form a catalog of powers and allow the monarch to interfere in political affairs. In my work I focused on six selected powers - legislative initiative, veto right, selection, appointment and dismissal of prime minister, dissolution of parliament, supreme command of the army and the appointment of judges. The aim of my bachelor thesis was to evaluate which powers the monarch possesses formally and whether he uses these powers given by the constitution in practice or to what extent he can interfere with real political events. To achieve this goal, I came to an analysis and a comparison of the formal powers of the monarch with their real use in political affairs. From the result of my bachelor thesis, it can be said that most of the powers are only formal for the monarchs and that the monarchs use the powers only in a few cases. The most used practice is the selection, appointment and dismissal of the Prime Minister. In fact, monarchs in Belgium, the Netherlands, Denmark, Spain and Norway have this power. Another most commonly used power is the appointment of judges who are in the hands of sovereigns in Belgium, the Netherlands and Spain. The army's high

command and the power to dissolve parliament is in practice used only by the ruler in Belgium. While the powers of the legislative initiative and the right of veto are not used in the political practice of the analyzed powers, they become only formal powers for most rulers. In conclusion, today's monarchs are not only the head and representative of a monarchy with a representative function, as it may seem, but are an integral part of a political system to which they have the ability to intervene in some cases and, through their powers, actively involved in political events in the country.

Keywords: monarchy, parliamentary monarchy, power of monarch, political practice, legislative initiative, veto right, appointment of prime minister, dissolution of parliament, supreme command of the army, appointment of judges, royal assent.

7. SEZNAM ZDROJŮ

Andeweg, R. B. – Irwin, G. A. (2014). *Governance and Politics of the Netherlands*, 4th edition fully revised and updated (UK: Palgrave Macmillan), s. 142–143.

Armstrong, M. (2018). New Spanish prime minister sworn in. *Euronews*. 2. 6. 2018 (<https://www.euronews.com/2018/06/02/new-spanish-prime-minister-to-be-sworn-in>, 27. 2. 2019).

BBC (2011). *Belgium reaches one year without a full government*. 26. 4. 2011 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-13199653>, 20. 11. 2018).

BBC (2014). *Sweden parties reach budget deal to avoid snap election*. 27. 12. 2014 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-30610500>, 3. 1. 2019).

Belgium. be (nedat. a). *The Belgian Monarchy*. (https://www.belgium.be/sites/default/files/downloads/280410_monarchie_EN.pdf, 15. 3. 2019).

Belgium.be (nedat. b). *The political role of the King*. (https://www.belgium.be/en/about_belgium/government/federal_authorities/king/political_role, 20. 1. 2019).

Bergman, T. (1992). Multiple Goals and Constitutional Design: How the Swedish King Lost His Formal Powers. *Statsvetenskaplig tidskrift*. Vol. 95, No. 3, s. 209.

Bernecker, W. L. (1998). Monarchy and Democracy: The Political Role of King Juan Carlos in the Spanish Transición. *Journal of Contemporary History*. Vol. 33, No. 1, s. 65–84.

Besselink, L. F. M. (2003). Military Law in the Netherlands. In: Nolte, G. *European Military Law Systems* (Berlin: De Gruyter Recht), s. 563–564.

Blenkinsop, P. (2018). Belgian PM to stay on heading caretaker government. *Reuters*. 21. 12. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-belgium-politics/belgian-pm-to-stay-on-heading-caretaker-government-idUSKCN1OK17R>, 18. 1. 2019).

Boatwright M. T. – Gargola D. J. – Talbert R. J. A. (2012). *Dějiny římské říše od nejranějších časů po Konstantina Velikého* (Praha: Grada Publishing), s. 55–57.

Bogdanor, V. (1995). *The Monarchy and the Constitution* (UK: Oxford University Press), s. 7.

Bovend'eert, P. – Kortmann, C. (2018). *Constitutional Law in the Netherlands*. Third edition (The Netherlands: Kluwer Law International BV), s. 22–24, 98–106.

Brougham, B. H. (1861). *Political Philosophy – part III* (London: H. G. Bohn), s. 4.

Brussels Express (2018). *Fun Fact: Belgium was 36 hours without a king*, 3. 3. 2018 (<https://brussels-express.eu/fun-fact-belgium-36-hours-without-king/>, 19. 1. 2019).

Bulmer E. (2017a). Constitutional Monarchs in Parliamentary Democracies. *Institute for Democracy and Electoral Assistance* (<https://www.idea.int/sites/default/files/publications/constitutional-monarchs-in-parliamentary-democracies-primer.pdf>, 10. 12. 2018).

Bulmer, E. (2017b). Dissolution of Parliament. *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* (<https://www.idea.int/sites/default/files/publications/dissolution-of-parliament-primer.pdf>, 20. 1. 2019), s. 27.

Casa de Su Majestad el Rey (2015). *Juramento o promesa ante Su Majestad el Rey del nuevo vocal del Consejo General del Poder Judicial, D. José María Macías Castaño*, 27. 1. 2015 (http://www.casareal.es/ES/Actividades/Paginas/actividades_actividades_detalle.aspx?data=12262, 15. 3. 2019).

Cemlyn-Jones, B. (1981). King Orders army to crush coup. *The Guardian*. 23. 2. 1981 (<https://www.theguardian.com/world/1981/feb/23/spain.fromthearchive>, 28. 2. 2019).

Colomer, J. M. (2009). Comparative constitutions. In: Goodin, R. E., *The Oxford Handbook of Political Science* (New York: Oxford University Press), s. 177.

Comella, V. F. (2013). *The Constitution of Spain: A Contextual Analysis* (Oxford: Hart Publishing), s. 80–81.

Council of Europe (2009). *Armed forces and security services: what democratic controls?* (Strasbourg: Council of Europe Publishing), s. 190.

Cour constitutionnelle de Belgique (2018). *Presentation organisation Pâques*. 29. 11. 2018 (http://www.const-court.be/fr/presentation/presentation_organisation_paques.html, 20. 3. 2019).

Craeybeckx, J. (2009). From the Great Depression to the Second World War. In: Craeybeckx, J. – Meynen, A. – Witte, E., *Political History of Belgium: From 1830 Onwards* (Brussels: Academic and Scientific Publishers), s. 188.

Delafortrie, S. – Springael, Ch. (2019). Ministerraad van 29 maart 2019. *Presscenter.org*. 29. 3. 2019 (<https://www.presscenter.org/nl/pressrelease/20190329/ministerraad-van-29-maart-2019>, 15. 4. 2019).

Deloy, C. (2011). General elections in Denmark. *Fondation Robert Schuman*. 15. 9. 2011 (<https://www.robert-schuman.eu/en/doc/oee/oee-715c-en.pdf>, 10. 11. 2018).

Denmark's Constitution of 1953 (https://www.constituteproject.org/constitution/Denmark_1953.pdf?lang=en, 19. 1. 2019), článek 3, 21, 22.

Denmarks Domstole (2009). *The Judicial Appointments Council*. 20. 3. 2009 (<http://www.domstol.dk/om/otherlanguages/english/thedanishjudicialsystem/judicialappointmentscouncil/Pages/default.aspx>, 20. 2. 2019).

Danmarks Domstole (2017). *Højesterets dommere*. 1. 8. 2017 (<http://www.hoejesteret.dk/om/Personale/Pages/default.aspx>, 20. 3. 2019).

Deschouwer, K. (2012). *The Politics of Belgium*. Second edition (UK: Palgrave Macmillan), s. 186– 88.

Domstol Administrasjonen (nedat.). *Courts of Norway* (https://www.domstol.no/globalassets/upload/da/internett/domstol.no/domstoladministrasjonen/publikasjoner/doad_domstolene-i-norge_engelsk.pdf, 20. 2. 2019), p. 4.

Duignan, B. (2013). *The U. S. Constitution and Constitutional Law* (New York: Britannica Educational Publishing), s. 129.

Dutch News (2017). *The new kabinet is sworn in: 16 ministers pose with the king*. 26. 10. 2017 (<https://www.dutchnews.nl/news/2017/10/the-new-cabinet-is-sworn-in-16-ministers-pose-with-the-king/>, 10. 3. 2019).

DW (2015). *Denmark's center-left calls early election*. 27. 5. 2015 (<https://www.dw.com/en/denmarks-center-left-calls-early-election/a-18478428>, 21. 11. 2018).

Eerste Kamer der Staten-Generaal (nedat.). *Initiatiefvoorstellen* (<https://www.eerstekamer.nl/trefwoord/initiatiefvoorstellen>, 15. 4. 2019).

Faerkel, Jens (1982). Some aspects of the Constitution of Denmark. *Irish Jurist*, Vol. 17, No. 1, s. 12.

Folketinget – The Danish Parliament (2013). Dostupné na: https://www.ft.dk/~media/pdf/publikationer/english/the-folketing_2013,-d-,pdf.ashx, 20. 11. 2018, s. 8.

France 24 (2012). *Dutch queen calls for parliament to be dissolved*. 25. 4. 2012 (<https://www.france24.com/en/20120425-dutch-queen-beatrix-netherlands-dissolve-parliament-government-rutte-budget-cuts>, 2. 11. 2018).

Franklin, M. N. – Van der Eijk, C. (2009). *Elections and Voters* (UK: Palgrave Macmillan).

Giniger, H. (1976). Spanish premier Resigns, Apparently at King's Wish. *The New York Times*. 2. 7. 1976 (<https://www.nytimes.com/1976/07/02/archives/spanish-premier-resigns-apparently-at-kings-wish-spains-prime.html>, 10. 12. 2018).

Government Offices of Sweden (2015). *Swedish legislation – how laws are made*. 2. 3. 2015 (<https://www.government.se/how-sweden-is-governed/swedish-legislation---how-laws-are-made/>, 20. 3. 2019).

- Heywood, A. (2008). *Politologie*, 3. vydání (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 419.
- Hicks, M. (2014). What was Personal about Personal Monarchy in the Fifteenth Century? In: McGlynn, S. – Woodacre, E. *The Image and Perception of Monarchy in Medieval and Early Modern Europe* (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing), s. 8.
- Hloušek, V. (2005). Parlamentní a prezidentské demokracie. In: Hloušek, V. – Kopeček, L. a kol., *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie* (Brno: Mezinárodní politologický ústav), s. 194.
- Hogwood, P. – Roberts, K. G. (2003). *European Politics Today*, Second edition (Manchester and New York: Manchester University Press), s. 127–132.
- House of Representatives of the Netherlands – Rules of Procedure (https://www.houseofrepresentatives.nl/sites/default/files/atoms/files/180626-reglement_van_orde_engels.pdf, 2. 1. 2019), článek 139a, s. 35.
- Chytilík, R. – Kozubík, J. (2013). Formální pravomoci současných evropských monarchů a jejich reálné využití. *Politologický časopis*. Vydání 4/2013 (http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2013/4/Polcas_2013_4_pp_48_3_506.pdf), s. 493.
- Jaucourt, L., chevalier de (1765). Monarchie élective. Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers, Vol. 10 (Paris: Tome Premier), s. 637.
- Javůrek, P. (2007). Prezidenti poloprezidentských systémů. In: Brunclík, M. – Novák, M. a kol., *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě* (Praha: Dokořán), s. 11.
- Joffé, G. (2000). Monarchie. In: Krieger, J. *Oxfordský slovník světové politiky* (Praha: Ottovo nakladatelství), s. 518.

Kingdom of the Netherlands (2017). *Factsheet on the judiciary in the Netherlands*. 21. 9. 2017 (<https://www.netherlandsandyou.nl/latest-news/news/2017/09/21/factsheet-on-the-judiciary-in-the-netherlands>, 20. 2. 2019).

Kolba, J. (2008). Nestrannost soudce ústavního soudu – aneb podjatost po španělsku. *Časopis pro právní vědu a praxi*, č. 1, s. 65.

Lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen (2018). *Svensk författningssamling*. 22. 11. 2018 (<https://svenskforfattningssamling.se/sites/default/files/sfs/2018-11/SFS2018-1802.pdf>, 20. 3. 2019).

Lemmens, K. – Popelier, P. (2015). *The Constitution of Belgium: A Contextual Analysis* (Oxford: Hart Publishing), s. 137.

Melander, I. (2019). Spain's PM calls snap election for April 28. *Euronews*. 15. 2. 2019 (<https://www.euronews.com/2019/02/15/spains-socialist-prime-minister-set-to-call-snap-election-on-friday>, 28. 2. 2019).

Minder, R. (2016). King Felipe of Spain Dissolves Parliament, Clearing Way for New Elections. *The New York Times*. 3. 5. 2016 (<https://www.nytimes.com/2016/05/04/world/europe/king-felipe-spain-dissolves-parliament-new-elections.html>, 10. 1. 2019).

Ministry of Justice (2015). *The Swedish judicial systém*. 5. 3. 2019 (<https://www.government.se/49ec0b/contentassets/9ebb0750780245aeb6d5c13c1ff5cf64/the-swedish-judicial-system.pdf>), s. 22.

Mlejnek, J. (2014). Prezidenti a magie charizmatického panství. In: Lebeda, T. – Kubát, M. a kol., *O komparativní politologii a současné české politice* (Praha: Karolinum), s. 39.

Monarchie. be (2018). *Eedaflegging*. 26. 3. 2018
(<https://www.monarchie.be/nl/agenda/eedaflegging-7>, 20. 3. 2019).

Morgan-Jones, E. – Schleiter, P. (2009). Constitutional Power and Competing Risks: Monarchs, Presidents, Prime Ministers, and the Termination of East and West European Cabinets. *American Political Science Review*, Vol. 103, No. 3, s. 499.

Mosselmanns, J. – Peeters, P. (2017). The Constitutional Court of Belgium: Safeguard of the Autonomy of the Communities and Regions. In: Aroney, N. – Kincaid, J. (2017). *Courts in Federal Countries: Federalists or Unitarists?* (Toronto: University of Toronto Press), s. 82.

Mulgan, R. G. (1998). *Aristotelova politická monarchie* (Praha: Oikoymenh), s. 86–88.

Narud, H. M. – Strøm, K. (2006). *Norway: Virtual Parliamentarism*. In: Bergman, T. – Müller, W. C. a kol., *Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies* (New York: Oxford University Press), s. 532.

Nederlandse Omroep Stichting (2013). *Filip, de nieuwe koning van België*. 21. 7. 2013 (<https://nos.nl/artikel/531778-filip-de-nieuwe-koning-van-belgie.html>, 2. 3. 2019).

Norton, P. (2000). Konstituční monarchie. In: Krieger, J. *Oxfordský slovník světové politiky* (Praha: Ottovo nakladatelství), s. 370.

Overheid. nl (nedat.). *How an Act becomes law*
(<https://www.overheid.nl/english/about-the-dutch-government/what-government-does/how-an-act-becomes-law>, 15. 4. 2019).

Pariona, A. (2017). Prime Ministers Of Denmark Since 1972 (Statsministers). *World atlas*. 25. 4. 2017 (<https://www.worldatlas.com/articles/prime-ministers-of-denmark-since-1972-statsministers.html>, 19. 3. 2019).

Pedersen, S. (2014). *My Constitutional Act with Explanations* (https://www.ft.dk/~media/pdf/publikationer/english/my_constitutional_act_with_explanations.ashx, 20. 1. 2019), s. 11.

ProDemos – House for Democracy and the Rule of Law (2013). *Politics in the Netherlands* (<https://www.prodemos.nl/english/wp-content/uploads/sites/2/2016/04/Politics-in-the-Netherlands-2013.pdf>, 20. 1. 2019), s. 53–54.

Royal House of the Netherlands (nedat.a). *Royal Decrees* (<https://www.royal-house.nl/topics/legislation/royal-decrees>, 20. 3. 2019).

Royal House of the Netherlands (nedat.b). *Role of the head of state* (<https://www.royal-house.nl/topics/role-of-the-head-of-state/signing-acts-of-parliament-and-royal-decrees>, 19. 1. 2019).

Royal House of the Netherlands (nedat.c). *Queen Beatrix (b. 1938)*, <https://www.royal-house.nl/topics/kings-and-queens/queen-beatrix-b.-1938>, 20. 12. 2018).

Ruud, J. W. (2009). Norske lovforarbeider. *Universitetet I Bergen*. 1. 10. 2009 (<http://www.ub.uib.no/fag/rettsvit/norskforarb.htm>, 18. 3. 2019).

Říchová, B. (2009a). Švédsko: nekorporativní model vládnutí. In: Říchová, B. a kol., *Komparace politických systémů, Západoevropské politické systémy* (Praha: Oeconomica), s. 247.

Říchová, B. (2009b). Belgické království: od unitarismu k federaci s otazníkem. In: Říchová, B. a kol., *Komparace politických systémů, Západoevropské politické systémy* (Praha: Oeconomica), s. 25–26.

Senate. be (nedat.). *The Federal Parliament of Belgium* (http://www.senate.be/english/federal_parliament_en.pdf, 20. 11. 2018), p. 10.

Spanish Constitution (<http://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html#t3c2>, 19. 1. 2019).

Spitzer, J. R. (1988). *The Presidential Veto* (Albany: State University of New York Press), s. 3.

Stortinget (nedat.). *The Storting* (<https://www.stortinget.no/nn/In-English/About-the-Storting/>, 2. 1. 2019).

Sveriges Advokatsamfund (2018). *Eric M. Runesson utnämnd till justitieråd*, 14. 6. 2018 (<https://www.advokatsamfundet.se/Nyhetsarkiv/2018/juni/eric-m.-runesson-utnamnd-till-justitierad/>, 20. 3. 2019).

Sveriges Riksdag (2018). *Makes laws*, 2. 3. 2018 (<http://www.riksdagen.se/en/how-the-riksdag-works/what-does-the-riksdag-do/makes-laws/>, 20. 3. 2019).

Sweden. se (2018). *The Swedish Monarchy*, 15. 6. 2018 (<https://sweden.se/society/the-swedish-monarchy/>, 18. 1. 2019).

Swedish Royal Court (nedat.). *The Monarchy in Sweden* (<https://www.kungahuset.se/royalcourt/monarchytheroyalcourt/themonarchyinsweden.4.396160511584257f2180005799.html>, 18. 3. 2019).

The Belgian Constitution (https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/GrondwetUK.pdf, 20. 1. 2019), článek 36, 75, 77, 78.

The Belgian Monarchy (nedat.). *Military Household* (<https://www.monarchie.be/en/monarchy/royal-household/military-household>, 20. 2. 2019).

The Constitution of Sweden (<http://www.riksdagen.se/globalassets/07.-dokument--lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf>, 18. 1. 2019), kapitola 9, článek 2.

The Constitution of the Kingdom of the Netherlands (<https://www.government.nl/documents/regulations/2012/10/18/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands-2008>, 20. 1. 2019), článek 82.

The Constitutional Act of Denmark (<https://www.thedanishparliament.dk/democracy/the-constitutional-act-of-denmark>, 19. 1. 2019).

The Norwegian Constitution (<https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/english/constitutionenglish.pdf>, 18. 1. 2019), článek 32, 76, 77.

The Parliamentary System of Denmark (nedat.). Dostupné na (http://commin.org/upload/Denmark/parliamentary_system.pdf, 20. 3. 2019), s. 19.

The Parliamentary System of Denmark (2014). *System of Government* (https://www.thedanishparliament.dk/~/_media/pdf/publikationer/english/the-parliamentary-system-of-denmark_2014.ashx, 12. 12. 2018), s. 6.

The Royal House (nedat.). *HM The Queen* (<http://kongehuset.dk/en/the-royal-house/regentparret/hm-the-queen>, 20. 1. 2019).

The Royal House of Norway (2011). *Withdrawal from the union*, 13. 2. 2011 (<https://www.royalcourt.no/artikkel.html?tid=30095&sek=28568>, 18. 1. 2019).

The Royal House of Norway (2015a). *Change of government*, 12. 8. 2015 (<https://www.royalcourt.no/artikkel.html?tid=30067>, 20. 11. 2018).

The Royal House of Norway (2015b). *The Armed Forces*, 8. 12. 2015 (<https://www.royalcourt.no/artikkel.html?tid=30075>, 28. 2. 2019).

Turner, Barry (2012). *The Statesman's yearbook 2013: The Politics, Cultures and Economies of the World* (UK: Palgrave Macmillan), s. 947.

Vanthemsche, Guy (2012). *Belgium and the Congo 1885–1980* (New York: Cambridge University Press), s. 96–98.

Voermans, W. J. M. (2019). Indienen Wetsvoorstel. *Nederland Rechtsstaat* (<https://www.nederlandrechtsstaat.nl/module/nlrs/script/viewer.asp?soort=commentaar&artikel=82>, 20. 3. 2019).

Vrije Universiteit Amsterdam (2015). *Matthias Borgers door Koning beëdigd tot raadsheer Hoge Raad*. 16. 12. 2015 (<https://rechten.vu.nl/nl/nieuws-agenda/nieuwsarchief/2015/okt-dec/matthias-borgers-door-koning-beedigd-tot-raadsheer-hoge-raad.aspx>, 20. 3. 2019).

Wallerstein, I. (2011). *The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century* (Berkeley and Los Angeles: University of California Press), s. 205.

Watts, D. (2012). *British Government and Politics, A Comparative Guide*. Second edition (Edinburgh: University Press), s. 116–117.

Wilsford, D. (1995). *Political Leaders of Contemporary Western Europe: A Biographical Dictionary* (Westport, Connecticut: Greenwood Press), s. 30.

